

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

Історія України

10—12 класи

Поглиблений рівень

Автори: Гісем О. В., Бойко В. І., Василенко Я. Л., Даниленко В. М., Мартинюк О. О.,
Сирцова О. М., Гісем О. О., Сорочинська Н. М.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.08.2025 р. № 1192)

2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс «Історія України» для 10—12 класів є продовженням систематичного вивчення курсів історії в закладах загальної середньої освіти. Його особливостями є: по-перше, курс відповідає вимогам систематичного вивчення історії; по-друге, вивчення історичного матеріалу здійснюється в широких хронологічних межах — ХХ — першої третини ХХІ ст.; по-третє, матеріал укладено за хронологічним і змістово-логічним принципом; по-четверте, у курсах простежується вплив подій світової історії на події на теренах України, а також подій на теренах України на події світової історії; по-п'яте: події, які стосуються історії України, розглядаються з урахуванням територіальної цілісності України (або в кордонах сучасної України).

Модельна навчальна програма дає змогу викладати курс, дотримуючись однієї або декількох наукових історичних концепцій. Учитель / учителька може самостійно обирати наукові концепції.

Модельна навчальна програма розроблена на основі Державного стандарту профільної середньої освіти.

Освітньою метою курсу є сприяння формуванню в учнів та учениць загальнолюдських цінностей, а завдяки створенню в них уявлень про минуле людства та України, зокрема — розвитку почуття патріотизму й гідності, поваги до власного минулого та минулого інших народів, поваги до прав і свобод людини та визнання цінності верховенства права; ознайомлення з процесами формування та розвитку людського суспільства, взаємовідносин людини із суспільством і природою через осмислення минулого, сучасного та взаємозв'язку між ними й взаємовпливу. Також метою є розвиток особистості учнів та учениць через критичне осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між світовими, загальноукраїнськими і локальними процесами; усвідомлення своєї належності до української нації як частини європейської спільноти, розуміння її цивілізаційного шляху та історичної ролі в контексті європейської і світової історії; усвідомлення важливості й цінності історичних знань для розвитку нації і держави; формування української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості, громадянської стійкості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, незалежності й територіальної цілісності України, активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права, дотримання принципів гендерної рівності.

Завдання курсу — продовжити формувати усвідомлене вивчення історії, дати необхідний поняттєвий апарат і вміння здійснення дослідницької діяльності відповідно до вікових особливостей учнів та учениць. Крім того, курс покликаний формувати здатність до практичного використання, творчого втілення набутих компетентностей у повсякденному житті суспільства й особистості.

Для досягнення мети й реалізації завдання учні та учениці під час опрацювання курсів мають досягти таких обов'язкових результатів навчання:

1. Удосконалення історико-хронологічного мислення, орієнтації в історичному часі, встановленні причинно-наслідкових зв'язків між подіями, явищами й процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявленні змін і тяглості в житті суспільства.

2. Розвиток засад геопросторового мислення, орієнтації в соціально-історичному просторі, виявленні взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури й довкілля.

3. Подальший розвиток ключових елементів критичного мислення, робота з різними джерелами інформації та формулювання історично обґрунтованих питань.

4. Системне мислення, виявлення взаємопов'язаності, взаємозалежності та взаємовпливу історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміння множинності трактувань минулого й сучасного та зіставлення їхніх інтерпретацій.

5. Усвідомлення ціннісного компонента: власної гідності, діяльність з урахуванням власних прав і свобод, повага до прав і гідності інших осіб, толерантність, протидія проявам дискримінації та нерівного ставлення.

6. Усвідомлення своєї української національної та громадянської ідентичності, відповідальності за розвиток успішної держави та важливість турботи про благо українського народу, а також усвідомлення власної гідності, реалізація власних прав і свобод, повага до прав і гідності інших осіб, виявлення толерантності, протидія проявам дискримінації.

7. Дотримання демократичних принципів, конструктивна взаємодія з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучення до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлення необхідності утвердження верховенства права та дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Під час реалізації програми учні та учениці відповідно до Додатка 18 Державного стандарту профільної середньої освіти, використовуючи змістовий потенціал курсу, мають продовжувати комплексно формувати такі **ключові компетентності**:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій;

- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянська та соціальна компетентності;
- культурна компетентність;
- підприємливість і фінансова грамотність.

А також **предметні компетентності**:

- хронологічна компетентність, тобто вміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причинно-наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах, виявляти зміни й тяглість життя суспільства;

- просторова компетентність — уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежність у розвитку суспільства, господарства, культури й природного довкілля;

- інформаційна компетентність — уміння працювати із джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їхню надійність, виявляти та критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел;

- логічна компетентність — уміння визначати й застосовувати теоретичні поняття для аналізу та пояснення історичних подій і явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого й зіставляти різні його інтерпретації;

- аксіологічна компетентність — уміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу або відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.

В основу формування компетентностей учнів та учениць покладено:

- досвід і попередні знання учнів та учениць як здобувачів і здобувачок освіти;
- потреби учнів та учениць, що мотивують до навчання;
- знання та вміння учнів та учениць, набуті в освітньому середовищі (у школі, родині) та соціальних ситуаціях.

Спільними **вміннями для всіх ключових компетентностей** є:

- читати з розумінням;
- висловлювати власну думку усно й письмово;
- критично та системно мислити;

- творити;
- проявляти ініціативу;
- логічно обґрунтовувати позицію;
- конструктивно керувати емоціями;
- оцінювати ризики;
- приймати рішення;
- розв'язувати проблеми;
- співпрацювати з іншими.

Усі зазначені вміння інтегровані в основну частину програми.

Формулювання очікуваних результатів навчання в програмі посідає перше місце порівняно із формулюванням змісту навчального матеріалу і містить такі компоненти:

- знаннєвий;
- діяльнісний;
- ціннісний.

Крім того, курс має розвивати пізнавальний інтерес учнів та учениць до минулого через створення умов для активної взаємодії між ними та вчителем / вчителькою, адже постійне залучення учнівства до активної різноманітної діяльності може забезпечити реальне досягнення позитивних результатів.

Ціннісний компонент спрямований на формування учнів та учениць як повноцінних людей, які знають загальновизнані правила поведінки, дотримуються їх у школі й поза школою, не байдужі до нехтування ними та реагують відповідно до можливостей. Вони орієнтують на рефлексію про принципи власної поведінки й поведінки інших людей, застосування вмінь розв'язувати світоглядні (ціннісні, моральні) конфлікти та робити відповідальний вибір.

У викладанні курсів **пріоритетними** є:

- формування інтересу до історії;
- набуття системних сучасних знань про факти, події, явища, тенденції в розвитку України та світу;
- розвиток історичного, критичного і творчого мислення, здатності розуміти загальний перебіг історичного процесу та проблеми, що постають перед країною і світом, уміти формулювати й обстоювати власні погляди;
- удосконалення базових методів дослідження історії в межах навчального курсу;

- ознайомлення зі світовими культурними надбаннями, зокрема із цінностями та історико-культурними традиціями українського народу;
- усвідомлення ключових соціальних процесів, що впливають на життя людей, бачення суспільних явищ у конкретно-історичних умовах;
- досягнення очікуваних результатів через діяльність (фронтальну, індивідуальну, групову, проєктну, творчу тощо).

Компетентнісний потенціал курсу відповідає компетентнісному потенціалу освітньої галузі громадянської та історичної освіти, що передбачає формування відповідних вмінь і ставлень з опанування державної мови, розвиток математичної, екологічної, підприємницької, соціальної та культурної компетентності, здатність розуміти взаємозв'язок суспільства та природи й роль технічного прогресу, інтерес до інноваційності та бажання вчитися впродовж життя.

Зміст курсів структурований за проблемно-тематичним принципом. Виклад історичного матеріалу відбувається лінійно. Проблематику історії України подано у світовому, а насамперед у європейському історичному контексті.

Організуючи освітній процес, учитель / учителька має забезпечити диференціювання пропонованих видів діяльності залежно від здібностей і досягнень кожного учня та учениці шляхом зменшення або збільшення допомоги під час виконання завдань чи ускладнення (спрощення) завдань.

Ураховуючи зазначені пріоритети, курс має таку структуру.

Структура курсу «Історія України. 10 клас»

Повторення. Вступ

Розділ I. Українські землі у вирі Першої світової війни

Розділ II. Українська революція. Постанова української національної держави — Української Народної Республіки

Розділ III. Боротьба за збереження української незалежності. Розподіл українських земель сусідніми державами

Розділ IV. Українська Соціалістична Радянська Республіка — ілюзія державності. Українські землі у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини. Українська політична еміграція в країнах Європи

Структура курсу «Історія України. 11 клас»

Повторення. Вступ

Розділ I. Україна в складі тоталітарної імперії — Союзу Радянських Соціалістичних Республік

Розділ II. Західноукраїнські землі в 1930-ті рр. Українська політична еміграція в країнах Європи

Розділ III. Україна в роки Другої світової війни

Розділ IV. Українська РСР у повоєнний період

Розділ V. Українська РСР в умовах деєталінізації

Розділ VI. Українська РСР у період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік

Структура курсу «Історія України. 12 клас»

Повторення. Вступ

Розділ I. Відновлення державної незалежності України

Розділ II. Становлення України як незалежної держави

Розділ III. Європейський вибір України. Російсько-українська війна

Структура курсу дає змогу більш гнучкого поділу матеріалу на теми. У межах загальної річної кількості годин учитель / учителька може самостійно визначати час для роботи над кожним розділом програми.

Успішність роботи вчителя / вчительки за пропонованою програмою передусім залежатиме від умінь:

- налагодити творчу роботу учнів та учениць з орієнтацією на формування ключових і предметних компетентностей;
- підтримувати різнобічні інтереси й стати пізнавальну активність учнів та учениць;
- забезпечити соціальну активність молодих людей як особистостей, їхню спрямованість на творчу діяльність.

Шляхи реалізації програми

- Реалізація курсу можлива в результаті використання активних та інтерактивних методів навчання.
- Учні та учениці мають поєднувати як урочну, так і позаурочну діяльність із використанням офлайн та онлайн засобів навчання.
- Реалізація програми враховує використання підручника та додаткових матеріалів, а також самостійний пошук інформації учнями та ученицями, у тому числі в інтернеті.
- Навчання має поєднувати індивідуальну роботу поряд із групою в усіх формах (парна, малі та великі групи).

- Під час вивчення курсу доцільно активно використовувати дослідницьку роботу (як індивідуально, так і в групах), реалізовувати учнівські проекти.
- Курс поєднує теоретичну та практичну роботу шляхом проведення творчих і практичних робіт.
- Навчання має базуватися на позитивній атмосфері з урахуванням досвіду як дітей, так і педагогів.
- Особливу увагу під час вивчення курсу необхідно приділити розвитку критичного мислення на матеріалах минулого й сучасності.
- Доречним буде використання життєвих ситуацій, кейсів реальних подій за допомогою аналізу, рольових і ситуаційних ігор, форум-театру та інших методів.
- Діяльність учителя / учительки не має обмежуватися тільки пропонованими методами, слід застосовувати й власні, експериментальні, творчі форми.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

10 КЛАС

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета / інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності, орієнтовні приклади
Назва змістової лінії, розділу, теми / тематики		
ПОВТОРЕННЯ. ВСТУП		
Учень / учениця: - виявляє пов'язаність поколіннєвих змін та історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-2 П]; - формує і характеризує джерельну базу теми / проєкту [12 ГЮ 3.1.1-2 П]; - формулює судження на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; - характеризує зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами [12 ГЮ 6.2.1-1 П].	Україна у вирі ХХ—ХХІ ст.: основні тенденції політичного, соціально-економічного та культурного розвитку. Завдання і структура курсу. Періодизація історії України. Хронологічні межі. Взаємозв'язок між історією України та всесвітньою історією. Джерела вивчення. Підручник — один з інструментів опрацювання курсу	Аналіз тексту параграфа підручника. Фронтальне / групове обговорення періодизації Новітньої історії України, завдань курсу Новітньої історії України. Створення ментальної карти щодо тенденцій політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України у першій третині ХХ ст. Групова робота з опрацювання навчальних кейсів щодо джерельної бази дослідження Новітньої історії України. Формулювання та обґрунтування власного судження щодо взаємозв'язку між історією України та всесвітньою історією; між глобальними, державними та місцевими проблемами.
Розділ І. Українські землі у вирі Першої світової війни		
Учень / учениця: - пояснює особливості перебігу подій Першої світової війни на українських землях [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; - обґрунтовує нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів на українських землях напередодні та під час Першої світової війни [12 ГЮ 1.2.1-1 П]; - здійснює періодизацію історичних процесів на українських	Українські землі напередодні Першої світової війни статус і потенціал. Український національно-визвольний рух напередодні війни: рівень розвитку, організаційні форми, лідери. Українські землі в геополітичних планах держав Троїстого союзу (Четверного союзу, Центральних держав) та Антанти.	Аналіз тексту параграфа підручника. Укладання опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. Співвіднесення даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. Створення інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій Першої світової війни на українських землях. Створення синхроністичних таблиць подій Першої світової війни у світі та Україні.

землях напередодні та під час Першої світової війни на основі альтернативних критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись на українських землях під час Першої світової війни [12 ГЮ 1.3.2-1 П] • <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку на українських землях напередодні та під час Першої світової війни [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>характеризує</i> становище українських земель в геополітичних планах держав Троїстого союзу (Четверного союзу, Центральних держав) та Антанти [12 ГЮ 2.1.1-2 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах щодо відповідно до їх походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • <i>виявляє</i> стереотипні судження в джерелі, <i>визначає</i> мотиви автора, які вплинули на інтерпретацію ним минулого / сучасності [12 ГЮ 3.2.1-1 П]; • <i>визначає</i> способи поширення маніпулятивних, пропагандистських впливів і методи протидії їм на прикладі пропаганди супротивних сторін під час Першої світової війни [12 ГЮ 3.2.1-2 П]; • <i>обґрунтовано оцінює</i>	Воєнні дії на українських землях у 1914–1917 рр.: ключові битви, події. Особливості окупаційної політики Російської імперії та Австро-Угорщини. Реакція українства на початок війни. Головна українська рада. Союз визволення України. Загальна українська рада. Український національний рух у Російській імперії. Товариство українських поступовців. Представники української соціал-демократії тощо. Пропаганда супротивних сторін. Українці в арміях протиборчих держав. Українські січові стрільці. Їхній бойовий шлях. Постаті. Культурно-освітня діяльність. Василь Вишиваний. Життя на фронті та в тилу, стратегії виживання цивільного населення. Біженці, полонені. Вплив війни на розвиток економіки. Соціальні зрушення. Загострення кризових явищ.	<i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «Перша світова війна», «геополітика», «репресії», «концентраційний табір», «депортація», «військове генерал-губернаторство», «біженці», «військовополонені», «інтернування»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, ««хмаринок слів»», моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу становища українських земель в геополітичних планах держав Троїстого союзу (Четверного союзу, Центральних держав) та Антанти, потенціалу українських земель напередодні Першої світової війни, окупаційної політики Російської імперії та Австро-Угорщини, впливу війни на розвиток економіки. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) процесів українського національно-визвольного руху.
---	--	---

історичну інформацію щодо позиції та дії українських політичних сил напередодні та в умовах розгортання Першої світової війни, становища українців в арміях протиборчих держав, діяльності Українських січових стрільці, впливу особистостей на розвиток історичних процесів (на прикладі К. Левицького та В. Вишиваного), вплив Першої світової війни на світогляд, політичні орієнтири й господарство українських земель за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>реконструює</i> події, які відбувалися на Західному фронті та українських територіях Східного фронту під час здійснення там воєнних операцій, процеси українського національно-визвольного руху, діяльності Головної української ради, Союзу визволення України та Загальної української ради, на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо спільного в геополітичних планах держав-учасниць Першої світової війни щодо України; причин ідейних розбіжностей українських політичних сил у ставленні до війни; причин проявів й особливостей українських добровольчих формувань, ролі, яку відіграли західноукраїнські землі в 1914—1915 рр. як театр воєнних дій		<i>Встановлення</i> причин проявів та особливостей українських добровольчих формувань: фішбоун, кола Венна тощо. <i>Розробка</i> освітніх проєктів: «Мобілізація українців до армій Австро-Угорщини та Російської імперії: спільне та відмінне» (форма представлення: порівняльна таблиця з аналітичним есе), «Легіон Українських січових стрільців: ідеологія, бойовий шлях, історичне значення» (форма представлення: онлайн-виставка), «Діяльність Головної і Загальної українських рад під час Першої світової війни» (форма представлення: дослідницька робота з аналізом історичних документів), «Становище цивільного населення на окупованих територіях України (1914—1917 рр.)» (форма представлення: серія уявних інтерв'ю з «очевидцями»), «Українські військовополонені в роки Першої світової війни: умови утримання» (форма представлення: аналітична довідка щодо дотримання норм Міжнародного гуманітарного права). <i>Створення</i> інфографіки, яка демонструє вплив Першої світової війни на розвиток економіки українських земель. <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки артефактів: «Життя та побут солдатів на фронтах Першої світової війни». <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів: «Перша світова війна у спогадах та листах українців». <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на населення. <i>Написання</i> есе-роздуму: «Вплив Першої світової війни на формування української національної
--	--	---

Першої світової війни; значення дій УСС для перебігу воєнних дій у регіоні на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; - оцінює положення, статус і потенціал українських земель напередодні Першої світової війни, окупаційну політику Російської імперії та Австро-Угорщини, вплив війни на розвиток економіки, зміни в поведінці різних верств населення в умовах Першої світової війни. за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; - доводить негативний вплив соціальних упереджень на забезпечення миру, стабільності, прав людини на прикладі антисемітизму під час Першої світової війни [12 ГЮ 5.3.2-1 П]; моделює стратегії виживання цивільного населення під час Першої світової війни, характеризує становище українських військовополонених із застосуванням норм міжнародного гуманітарного права [12 ГЮ 6.3.2-1 П].		ідентичності», «Чи була Перша світова війна початком збройної боротьби за незалежність України». Обговорення дискусійної проблеми: «Чи було неминучим розгортання воєнних дій Першої світової війни на українських землях? Які альтернативні сценарії могли б існувати?», «Чи можна стверджувати, що Перша світова війна сформувала передумови Української революції? Чому?», «Чи можна однозначно оцінити вплив Першої світової війни на українську економіку як виключно негативний? Чому?». Проведення дебатів за темою: «Перша світова війна для українців: трагедія розколу чи поштовх до національного усвідомлення?», «Українські січові стрільці: важливий крок у формуванні української армії чи незначний епізод війни?», «Економіка українських земель під час війни: катастрофічний занепад чи перебудова під військові потреби?», «Участь українців у Першій світовій війні: частина загальноєвропейської трагедії чи окремий національний досвід?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Розділ II. Українська революція. Постанови української національної держави – Української Народної Республіки		
Учень / учениця: - пояснює особливості перебігу подій Української революції 1917 — квітня 1918 р. [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; - обґрунтовує нелінійність,	Передумови і причини, рушійні сили Української революції. Лідери. Вимоги українського руху. Утворення Української Центральної Ради. Всеукраїнський національний конгрес.	Аналіз тексту параграфа підручника. Укладання опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. Співвіднесення даних карт, візуальних джерел і

багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів Української революції [12 ГЮ 1.2.1-1 П]; • здійснює періодизацію історичних процесів під час Української революції на основі альтернативних критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1 П]; • застосовує поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись під час Української революції [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • розробляє можливі моделі альтернативного історичного розвитку на українських землях у 1917 — квітні 1918 р. [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • характеризує взаємозв'язки між декларуванням УНР своєї ролі у світі та її геополітичним положенням [12 ГЮ 2.2.1-1 П]; • оцінює можливості реалізації геополітичних інтересів УНР [12 ГЮ 2.2.1-3 П]; • обґрунтовує відмінності інтерпретацій подій Української революції в історичних джерелах відповідно до їх походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • обґрунтовано оцінює історичну інформацію щодо зміни державного статусу України впродовж Української революції; передумов, причини й рушійних сил Української революції, першої російсько-української війни; причин і наслідків укладання	Партійне будівництво. Ідеологічні течії. Еволюція поглядів політичних сил України в питанні самовизначення. Українізація частин російської армії. Військові з'їзди. Вільне козацтво. Відносини УЦР із Тимчасовим урядом. I та II Універсали. Генеральний Секретаріат. Виступ «самостійників». «Корніловський заколот». З'їзд поневолених народів Росії. Підготовка до Установчих зборів. Прихід до влади більшовиків у Росії: позиція УЦР. Боротьба за владу в Києві. III Універсал: Проголошення Української Народної Республіки (УНР), програми соціально-економічних перетворень. Внутрішня та зовнішня політика УЦР. Кримськотатарський національний рух. Курултай і Кримська Народна Республіка. Передумови, початок і перебіг першої війни радянської Росії проти УНР. Перший Всеукраїнський з'їзд рад у Києві та Харкові. Ультиматум	навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. Створення інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій Української революції, першої війни радянської Росії проти УНР, походу П. Болбочана на Крим. Створення синхроністичних таблиць подій у світі, Європі та Україні в 1917 – квітні 1918 р. Створення інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). Формулювання системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. Виділення ключових слів до визначення понять: «Українська революція», «автономісти», «самостійники», «українізація армії», «Вільне козацтво», «універсал», «національно-територіальна автономія», «курултай», «Меджліс», «ультиматум», «реквізиція», «конфіскація», «експропріація», «сепаратний мир», «"червоний терор"»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», моделей Фрейєра, зображень, згенерованих ШІ; виконання інтерактивних вправ тощо. Дослідження первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів часів Української революції. Робота з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. Складання історичних портретів діячів цієї доби із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо.
---	---	---

Брестського мирного договору; чинників, що впливали на зміни курсу УЦР протягом березня 1917 — квітня 1918 р; впливу особистостей на розвиток історичних процесів (на прикладі М. Грушевського, П. Болбочана, С. Єфремова тощо), за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>реконструює</i> події, які відбувалися під час Української революції; першої війни радянської Росії проти УНР, Кримської операції П. Болбочана, на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>порівнює</i> історичні факти про бої під Крутами в 1918 та 2022 р. за самостійно визначеними для цього критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо еволюції поглядів політичних сил України в питанні самовизначення; відносин УЦР із Тимчасовим урядом; дії УЦР у період погіршення ситуації та загострення кризи восени 1917 р.; ставлення УЦР до більшовицького перевороту в Петрограді й подальші відносини між лідерами УЦР; змісту, спрямованості політичного курсу, характеру внутрішньої і зовнішньої політики УНР після проголошення III Універсалу; необхідності і потреби в прийнятті	Раднаркому. «Ешелонна війна». Бій під Крутами. IV Універсал: проголошення державної незалежності УНР, декларування соціально-економічних змін. Мирний договір УНР з Центральними державами. Вигнання більшовиків із території УНР. Похід П. Болбочана на Крим. Державотворча діяльність УЦР взимку-навесні 1918 р. Національна політика. Війська Центральних держав на території УНР.	<i>Здійснення</i> SWOT-аналізу внутрішньої та зовнішньої політики УЦР після проголошення II Універсалу. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт тощо) зміни державного статусу України впродовж Української революції; передумов, причини й рушійних сил Української революції, причин і результатів першої російсько-української війни; причин й наслідків укладання Брестського мирного договору; чинників, що впливали на зміни курсу УЦР протягом березня 1917 — квітня 1918 р. (метод «Фішбоун», Т-таблиця тощо). <i>Групове обговорення</i> можливостей реалізації геополітичних інтересів УНР. <i>Самостійний пошук</i> інформації та здійснення порівняння історичних фактів про бої під Крутами в 1918 та 2022 р. <i>Розробка</i> освітніх проєктів: «Перший Всеукраїнський військовий з'їзд та його значення для створення українського війська», «Вплив Першої світової війни на розгортання Української революції», «Вплив російської революції на Українську революцію» тощо. <i>Укладання</i> збірки цитат «Українська революція у спогадах учасників та очевидців». <i>Групове створення</i> постера або інфографіки змін, які відбулися під час Української революції. <i>Створення</i> сторінок уявного щоденника мешканця / мешканки Києва під час його взяття військами радянської Росії та влаштування терору. <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки артефактів: «Українська революція: випадковість чи закономірність історичного процесу?». <i>Симуляційні ігри</i>: «Переговори між
---	---	--

IV Універсалу УЦР; характеру режиму більшовицько-російської окупації в Україні; здобутків і прорахунків УЦР у державотворчому процесі на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; - оцінює роль Універсалів ЦРУ в державотворчому процесі; вплив подій Першої світової війни на Кримській півострів, значення створення курултаю та Кримської Народної Республіки, відображення намірів кримських більшовиків у їхніх діях за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; - оцінює переваги й недоліки демократії на прикладі здобутків і прорахунків УЦР [12 ГЮ 6.1.1-1 П] - характеризує зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами на прикладі впливу світових подій на внутрішньоукраїнські процеси в 1917 – весни 1918 р. [12 ГЮ 6.2.1-1 П].		представниками УНР та радянської Росії на початку конфлікту (які компроміси могли б бути досягнуті?)», «Засідання комітету з українізації однієї з гімназій (обговорення переходу на українську мову навчання, підготовки вчителів, пошуку підручників)». <i>Метод сторітелінгу:</i> лист солдата Армії УНР, який брав участь у першій війні радянської Росії проти УНР (настрої, ставлення до конфлікту та політичні погляди). <i>Написання есе-роздуму:</i> «Чи була можливість УЦР знайти порозуміння з російською владою?». <i>Обговорення дискусійної проблеми:</i> «Чи була Українська Центральна Рада достатньо рішучою у своїх діях на початку революції?», «Якою мірою особистість М. Грушевського визначила характер Української революції?», «Яку роль відігравали військові з'їзди у становленні української державності?», «Чи був компроміс із Тимчасовим урядом Росії щодо автономії України виправданим? Чому?». <i>Проведення дебатів на тему:</i> «Бій під Крутами: героїзм без сенсу чи важливий символ боротьби за незалежність?», «Брестський мир: зрада національних інтересів чи вимушений крок заради збереження державності», «Українська революція — час національного пробудження чи політичної боротьби еліт?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Розділ III. Боротьба за збереження української незалежності. Розподіл українських земель сусідніми державами		
Учень / учениця: пояснює особливості перебігу подій періоду боротьби за збереження української незалежності	Гетьманський переворот. Українська Держава (гетьманат Павла Скоропадського). Внутрішня політика. Національно-культурне будівництво.	<i>Аналіз тексту параграфа підручника.</i> <i>Укладання опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа.</i>

(1918-1921 pp.) [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів Української революції [12 ГЮ 1.2.1-1 П]; • <i>здійснює</i> періодизацію історичних процесів під час Української революції у період боротьби за збереження української незалежності на основі альтернативних критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись під час Української революції в період боротьби за збереження української незалежності [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку на українських землях у травні 1918—1921 pp. [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>досліджує</i> зміни кордонів Української Держави / Директорії, розподілу українських земель сусідніми державами і наслідки цих процесів [12 ГЮ 2.1.1-1 П]; • <i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням Українською Державою / Директорією своєї ролі у світі та її геополітичним положенням; [12 ГЮ 2.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів Української Держави / Директорії в	Ставлення населення і політичних сил до політики гетьмана. Зовнішня політика. Відносини з Центральними державами. Візит гетьмана до Берліна. Переговори і прелімінарний (попередній) мирний договір Української Держави з Російською Соціалістичною Федеративною Радянською / Советською Республікою (РСФРР). Утворення Директорії. Антигетьманське повстання. Відновлення УНР. Реорганізація і легітимізація Директорії УНР. Трудовий Конгресс України. Акт Злуки УНР і Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), його історичне значення. Державне будівництво та національна політика. Кримські крайові уряди 1918–1919 pp. Спроби приєднання Криму до України. Український національний рух напередодні розпаду Австро-Угорщини. «Листопадовий зрив». Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Її лідери. Польсько-українська війна 1918–1919 pp. Українська Галицька	<i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій Української революції періоду боротьби за збереження національної незалежності. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі, Європі та Україні у 1918—1921 pp. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «воєнний комунізм», «гетьманат», «Директорія», «Київська катастрофа», «лінія Керзона», «націонал-комунізм», «політична еміграція», «продовольча розкладка», «реквізиція», «червоний імперіалізм»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», моделей Фрейєра, зображень, згенерованих ШІ; виконання інтерактивних вправ тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів часів Української революції. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези
---	--	--

контексті впливу рішень Паризької мирної конференції та Варшавської угоди на перебіг боротьби за українську незалежність.[12 ГЮ 2.2.1-3 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій подій Української революції під її час боротьби за збереження української незалежності в історичних джерелах відповідно до їх походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • обґрунтовано <i>оцінює</i> історичну інформацію щодо форм та основних ознак української національної державності за часів гетьманату, Директорії УНР і ЗУНР; про причини перемог і поразок українських політичних сил у боротьбі за збереження незалежності; найважливіших результатів Української революції 1917—1921 рр.; повсякдення в умовах революцій та воєн, політичної і трудової еміграції; впливу особистостей на розвиток історичних процесів (на прикладі П. Скоропадського, В. Винниченка, С. Петлюри, Є. Петрушевича, Н. Махна та інших) за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>систематизує</i> джерела цього періоду за рівнем достовірності наявної в них інформації [12 ГЮ 3.3.1-1 П]; • <i>реконструює</i> події, які	Армія (УГА). Бій за Львів. Вовчухівська операція. Місії Антанти. Наступ Армії Й. Галлера. «Чортківська офензива». Окупація території ЗУНР польськими військами. Державне будівництво і зовнішня політика ЗУНР. Український національний рух на Буковині. Окупація території Буковини і Бессарабії румунськими військами. Український національний рух у Закарпатті. Народні ради. Гуцульська республіка. Спроба встановлення радянської влади. Вхідження Закарпаття до складу Чехословаччини. Початок Другої війни радянської Росії проти УНР. Армія УНР. Отаманщина. Створення маріонеткової квазідержави УСРР. Більшовицький режим в Україні та Криму. Конституція УСРР 1919 р. Політика «воєнного комунізму». «Червоний терор». Військова інтервенція військ Антанти на півдні України та її поразка. Повстання Н. Григор'єва. Махновщина. Холодноярська республіка. Поразка більшовицької влади в Україні.	доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу внутрішньої та зовнішньої політики Української Держави, Директорії, ЗУНР. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт тощо) причини перемог і поразок українських політичних сил у боротьбі за збереження незалежності; найважливіших результатів Української революції 1917—1921 рр. <i>Групове обговорення</i> можливостей реалізації геополітичних інтересів Української Держави, Директорії, ЗУНР. <i>Самостійний</i> пошук інформації та здійснення порівняння історичних фактів про розбудову української армії за гетьманату, Директорії УНР та ЗУНР; про державотворчі процеси в УНР, Українській Державі, ЗУНР. <i>Розробка</i> освітніх проєктів: «Ідеологічні розбіжності між лідерами Директорії УНР та їхній вплив на державотворення», «Формування та бойовий шлях Української Галицької Армії», «Участь жінок у боротьбі за збереження незалежності України» тощо. <i>Укладання</i> збірки цитат «Українська революція у спогадах учасників та очевидців». Групове створення постера або інфографіки змін, які відбулись під час боротьби за збереження незалежності України Створення сторінок уявного щоденника мешканця / мешканки Києва / Львова в день проголошення Акта Злуки. <i>Ознайомлення</i> з фрагментом мемуарів С. Петлюри, П. Скоропадського або іншої постаті та висловлення думки: наскільки їхня розповідь є суб'єктивною.
---	--	---

відбувалися під час Української революції періоду боротьби за збереження національної незалежності, на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П] • <i>порівнює</i> історичні факти про розбудову української армії за гетьманату, Директорії УНР та в ЗУНР; про державотворчі процеси в УНР, Українській Державі, ЗУНР за самостійно визначеними для цього критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1 П]; • <i>формулює</i> судження про роль і значення військової присутності Антанти, реорганізації Директорії та отаманщини в розгортанні подій Української революції цього періоду; Акта злуки УНР і ЗУНР як прояву волі українців до етнічної і територіальної консолідації та свідчення національної самоідентифікації населення України; про особливості ставлення різних груп населення до революційних процесів та боротьби за збереження української незалежності на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> вплив визвольних змагань і державотворчих процесів в Україні на розвиток української культури; роль маріонеткових квазідержав (Радянської УНР, Донецько-Криворізької, Одеської радянської республік УСРР) як знарядь експансії РСФРР в Україну; історичні уроки	УНР у кільці фронтів. Наступ Білої армії Півдня Росії в Україні. Спроба відновити «єдину і неподільну» Росію. Денікінський режим. «Білий терор». Об'єднання Армії УНР і УГА, їхній спільний наступ. «Київська катастрофа». Наступ Білої армії на Правобережжі. Єврейські погроми. Делегації УНР та ЗУНР на Паризькій мирній конференції. Українська дипломатія. Третя спроба більшовиків підкорити Україну. Націонал-комуністи. Перший Зимовий похід Армії УНР. Витіснення Червоною армією Білої армії до Криму. Варшавська угода. Війна УНР у союзі з Польщею проти радянської Росії. Здобуття Києва. Контрнаступ Червоної армії. Спроба принести «світову революцію» в Європу на багнетах Червоної армії. Наступ на Львів і Варшаву. Проголошення Галицької Соціалістичної Радянської Республіки. Поразки Червоної армії під Варшавою («Диво на Віслі») та Замостям. Контрнаступ польської та української армій. Ризький мир.	<i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки «Фотографії епохи». <i>Симуляційні ігри</i>: «Промови делегацій УНР та ЗУНР на Паризькій мирній конференції», «Розмова представників різних національних меншин щодо їхнього ставлення до української державності». <i>Метод сторітелінгу</i>: щоденник гімназистки з Києва в період зміни влади; лист додому від бійця УГА під час «Чортківської офензиви». <i>Написання</i> есе-роздуму : «Як події 1918—1921 рр. перегукуються з сучасною боротьбою України за відстоювання незалежності?». <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Чи мала УГА шанси на перемогу у війні з Польщею без зовнішньої допомоги?», «Чим відрізнялися процеси державотворення в УНР та ЗУНР?», «Чи була незалежність ЗУНР життєздатною в довгостроковій перспективі?». <i>Проведення</i> дебатів за темою: «Акт Злуки: символ єдності чи політична необхідність в умовах зовнішньої агресії?», «Селянський рух: сила опору чи анархія?», «Уроки Української революції: необхідність єдності чи трагічні наслідки розбрату?».
---	---	---

Української революції для подальшої боротьби за незалежність за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГІО 4.3.1-1 П]; • <i>характеризує</i> зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами на прикладі впливу світових подій на внутрішньоукраїнські процеси у квітні 1918 —1921 рр. [12 ГІО 6.2.1-1 П].	Наступ Збройних сил Півдня Росії на півдні України. Поразка. Контрнаступ Червоної армії у союзі з армією Н. Махна. «Червоний терор» у Криму. Поразка Армії УНР та її інтернування на території Польщі. Повстанський рух 1920–1921 рр. Другий Зимовий похід Армії УНР. Розвиток культури у 1917–1921 рр.: освіта, наука, мистецтво. «Щедрик». Особливості пропаганди протиборчих сторін. Міжетнічні відносини в Україні в 1917–1921 рр. Повсякдення в умовах революцій та воєн: стратегії виживання, моральні виклики, моделі поведінки, пристосування до реалій революції та війни. Зміни в суспільній свідомості, її мілітаризація. Політична і трудова еміграція. Історичні уроки Української революції для подальшої боротьби за незалежність.	
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		

Розділ IV. Українська Соціалістична Радянська Республіка – ілюзія державності. Українські землі у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини. Українська політична еміграція в країнах Європи

Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості перебігу подій на українських землях у період 1921—1929 рр. [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>здійснює</i> періодизацію історичних процесів у 1921—1929 рр. на основі альтернативних критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулися в цей час [12 ГЮ 1.3.2-1 П]» • <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку українських земель у 1921—1929 рр. [12 ГЮ 1.3.2-2 П]» • <i>досліджує</i> зміни в адміністративно-територіальному поділі УСРР; розподіл українських земель сусідніми державами і наслідки цих процесів [12 ГЮ 2.1.1-1 П]» • <i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням УСРР своєї ролі у світі та її геополітичним положенням [12 ГЮ 2.2.1-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій подій з різними точками зору щодо сутності політики «українізації», формального та реального статусу УСРР. [12 ГЮ 3.1.1-1 П]» • <i>обґрунтовано оцінює</i> історичну інформацію щодо	Масовий голод 1921–1923 рр. в УСРР і Криму: особливості, причина, наслідки. Іноземна допомога жертвам голоду. Антицерковна кампанія. Повстанський рух в Україні 1921–1923 рр. Формальний та реальний статус УСРР. Дипломатичні представництва УСРР за кордоном. Від «договірної федерації» радянських республік до створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР / ССРСР). Позиція керівництва УСРР щодо створення СРСР. Привласнення союзним центром суверенітету України. Зміни в адміністративно-територіальному поділі УСРР. Утворення Кримської Автономної СРР у складі РСФРР. Впровадження нової економічної політики (непу). Його особливості в УСРР. Економічний і суспільно-політичний ефект політики. Кризи непу. Голод 1928—1929 рр. Суспільно-політичне життя. Ліквідація багатопартійності. Політика «коренізації» («українізації»). Лікнеп. Зміни в	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій Української революції періоду боротьби за збереження національної незалежності. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі, Європі та Україні в 1921—1929 рр. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «договірна федерація», «неп», «політика "коренізації" ("українізації")», «колгосп», «хлібозаготівлі», «культ особи», «асиміляція», «"східні креси"», «осадництво»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», моделей Фрейсера, зображень, згенерованих ШІ; виконання інтерактивних вправ тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів 1921—1929 рр. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та
--	---	--

антицерковної кампанії; повстанського руху в Україні 1921–1923 рр.; лібералізації соціально-економічної та національної політики більшовиків у 1920-х рр. як засобу подолання політико-економічної кризи та утвердження радянської влади в Україні; змін, що відбувались у господарському житті українських земель у 1920-ті рр.; особливостей реалізації непу, політики «коренізації» («українізації») в УСРР; сутності та особливостей національної політики Польщі, Румунії, Чехословаччини щодо українського населення за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>систематизує</i> джерела цього періоду за рівнем достовірності наявної в них інформації [12 ГЮ 3.3.1-1 П]; • <i>реконструює</i> події, які відбувалися в 1921—1929 рр., на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>порівнює</i> історичні факти про прояви та процеси стабілізації соціально-економічного життя в УСРР у період непу з аналогічними загальноєвропейськими та світовими явищами за самостійно визначеними для цього критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1 П]; • <i>формулює</i> судження про значення утворення Української автокефальної православної церкви	системі освіти. Розбудова наукових установ. Відродження українського національно-культурного життя. Літературна дискусія. Правопис. Українська автокефальна православна церква (УАПЦ). Національно-культурне будівництво національних меншин. Установлення західного кордону УСРР. «Активна розвідка». Паризький протокол. Визнання входження Бессарабії до складу Румунії. Татарбунарське повстання. Молдавська Автономна СРР у складі УСРР. Українська військова організація (УВО). Антипольське повстання в Галичині в 1922 р. Воеводська автономія Галичини. Визнання державами Антанти входження Східної Галичини до складу Польщі. Розпуск уряду ЗУНР. Відновлення та організаційне оформлення легального українського руху в Галичині. Політика Польщі щодо Волині. Осадництво. Особливості українського руху на Волині. Інтеграція Закарпаття до складу Чехословаччини. Роль американської громади русинів у долі краю.	відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України (наприклад: Х. Раковський, М. Скрипник): уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу непу, політики «коренізації». <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт тощо) причин, результатів та наслідків нової економічної політики; причин, масштабів та наслідків масових голоду 1921—1923 та 1928—1929 рр. <i>Складання</i> порівняльної таблиці, щодо політичного, економічного та культурного становища українців у складі УРСР та Румунії в 1920-х рр. <i>Створення</i> інфографіки щодо основних аспектів життя українців у міжвоєнній Польщі (Галичина, Волинь, Полісся): політичні партії, економічний розвиток, культурне життя, освітня ситуація. <i>Метод сторітелінгу:</i> здійснення уявної екскурсії журналіста, який подорожує українськими землями у складі УРСР, Румунії та Польщі в 1927 р. з описом враження від побаченого, порівняння умов життя людей у різних регіонах. <i>Групове обговорення:</i> «Які уроки історії українських земель у складі різних держав у 1920-х рр. є важливими для розуміння сучасної України та її відносин із сусідніми країнами?». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Розділена нація: досвід українців 1920-х рр.», «Вплив політики держав на національну ідентичність українців у 1920-х рр.». <i>Аналіз</i> агітаційних плакатів УРСР 1920-х рр.
---	---	--

(УАПЦ); привласнення союзним центром суверенітету України; наслідки ліквідації багатопартійності; методи боротьби Української військової організації (УВО) на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П]; • оцінює наслідки реалізації політики непу, антицерковної кампанії, формування центрів української політичної еміграції в Європі за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГІО 4.3.1-1 П]; • характеризує зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами на прикладі впливу світових подій на внутрішньоукраїнські процеси 1921-1929 рр. [12 ГІО 6.2.1-1 П].	Соціально-економічні і культурні заходи влади. Формування центрів української політичної еміграції в Європі. Вбивство С. Петлюри.	щодо основних меседжів, символіки та цільової аудиторії. <i>Створення</i> віртуальної реконструкції типового українського міста або села в УРСР 1920-х рр. на основі фотоматеріалів та описів: «Як неп вплинув на зовнішній вигляд та повсякденне життя міст і сіл УРСР?». <i>Розробка</i> освітніх проєктів: «Роль жінок в українському суспільстві 1920-х рр.», «Василь Липківський – герой чи контрверсійна постать в історії української церкви?», «Від "договірної федерації" радянських республік до створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР / ССРСР): привласнення союзним центром суверенітету України», «Харківський правопис 1929 р.: крок до єдиної української мови чи відображення політичних і мовних компромісів?». <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки «Фотографії епохи». <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Чи можна було уникнути голоду 1921—1923 та 1928—1929 рр.?», «Чи існувала можливість об'єднання українських земель в єдину незалежну державу в 1920-х рр.? Чому цього не сталося?». <i>Проведення</i> дебатів на тему: «Політика "коренізації" в УРСР у 1920-х рр.: спроба розвитку української культури чи інструмент більшовицької влади?», «Неп в УРСР: тимчасовий відступ чи необхідний етап у становленні тоталітарного режиму?», «Українська політична еміграція в 1920-х рр.: вимушений крок чи свідомий вибір?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Узагальнення за рік		

11 КЛАС

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета / інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності, орієнтовні приклади
Назва змістової лінії, розділу, теми / тематики		
ПОВТОРЕННЯ. ВСТУП		
Учень / учениця: - виявляє пов'язаність поколіннєвих змін та історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-2 П]; - формує і характеризує джерельну базу теми / проєкту [12 ГЮ 3.1.1-2 П]; - формулює судження на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; - характеризує зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами [12 ГЮ 6.2.1-1 П].	Україна під владою тоталітаризму: основні віхи. Геноцид. Русифікація (зросійщення). Формування сучасної території України.	Аналіз тексту параграфа підручника. Фронтальне / групове обговорення періодизації Новітньої історії України, завдань курсу Новітньої історії України. Створення квіток-асоціацій до термінів «геноцид», «русифікація (зросійщення)». Створення ментальної карти щодо тенденцій політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України у 1929—1985 рр. Групова робота з опрацювання навчальних кейсів щодо джерельної бази дослідження Новітньої історії України. Формулювання та обґрунтування власного судження щодо взаємозв'язку між історією України та всесвітньою історією; між глобальними, державними та місцевими проблемами.
Розділ І. Україна в умовах утвердження сталінського тоталітарного режиму в СРСР		
Учень / учениця: - пояснює особливості перебігу подій 1929—1939 рр. на українських землях [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; - обґрунтовує нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів на українських землях в умовах утвердження сталінського тоталітарного режиму в СРСР [12 ГЮ 1.2.1-1 П];	Індустріалізація в СРСР: мета і зміст. Відновлення курсу на здійснення «світової революції». Згорання непу. Форсована промислова індустріалізація в УСРР. Джерела індустріалізації. Роль іноземних спеціалістів і технологій. Перехід до планової економіки. Мілітаризація. Результати та наслідки індустріалізації. Повсякденне життя. Кампанія з розкуркулення,	Аналіз тексту параграфа підручника. Укладання опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. Співвіднесення даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. Створення синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. Створення інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за

• <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись на українських землях в умовах утвердження сталінського тоталітарного режиму в СРСР [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку на українських землях в умовах утвердження сталінського тоталітарного режиму в СРСР [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах щодо насильницької колективізації, форсованої індустріалізації та масових репресій відповідно до їх походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • <i>виявляє</i> стереотипні судження щодо українського селянства у джерелах щодо кампанії з розкуркулення та насильницької колективізації, визначає мотиви автора, які вплинули на інтерпретацію ним минулого / сучасності [12 ГЮ 3.2.1-1 П]; • <i>визначає</i> способи поширення маніпулятивних, пропагандистських впливів як інструменту підбурювання та приховування геноциду; методи протидії їм в умовах утвердження сталінського тоталітарного режиму в СРСР [12 ГЮ 3.2.1-2 П]; • <i>обґрунтовано</i> оцінює	насильницька колективізація. Пасивні й активні форми опору населення УСРР сталінській політиці. Примусові хлібозаготівлі. Пропаганда як інструмент підбурювання та приховування геноциду. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид Українського народу. Злочинці та добродії. Масштаби та наслідки Голодомору. Національно-демографічні зміни. Примірний статут сільськогосподарської артілі 1935 р. Завершення колективізації. Політичні процеси кінця 1920-х – початку 1930-х рр. Масові репресії. Згорання «українізації». «Розстріляне відродження». ГУЛАГ / ГУТАБ. «Великий терор» в Україні. Биківня, Вінниця та інші місця масових поховань жертв репресій. Посилення російської експансії у сферах освіти, науки, мистецтва. Антирелігійна політика влади та її наслідки. «Самоліквідація» УАПЦ. Прояви «культу особи» Й. Сталіна в Україні. Соціальні зрушення. Конституція УРСР / УССР 1937 р: порушення прав людини за ширмою декларованих свобод. Підготовка до війни.	темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «Великий терор», «геноцид», «Голодомор», «депортації», «директивна економіка», «епоха Голодомору», «залежна територія», «культ особи», «політика творення голоду», «радянські п'ятирічки», «розкуркулення», «"розстріляне відродження", «соціалістичне змагання», «соціалістичний реалізм», «сталінізм», «тоталітарна імперія», «хлібозаготівлі», «чорна дошка»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринки слів», моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (В. Липківського, Леся Курбаса, М. Скрипника, М. Хвильового, М. Волобуєва, О. Шумського) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо форсованої індустріалізації, результатів кампанії з розкуркулення та насильницької колективізації, масових репресій, національно-демографічних змін тощо з підготовкою інфографіки, аналітичних
---	---	---

історичну інформацію щодо сутності й наслідків форсованої індустріалізації, насильницької колективізації та масових репресій; зрушень у повсякденному житті різних верств українського населення, що відбулися під впливом процесів радянської модернізації; особливостей розвитку української культури, посилення російської експансії в сферах освіти та науки, антирелігійної політики в 1929—1939 рр. за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>визначає</i> ідеологічну спрямованість джерела та оцінює його з погляду забезпечення прав людини і суспільних інтересів, які стосуються періоду [12 ГЮ 3.3.2-1 П]; • <i>характеризує</i> засоби впливу інформації на громадську думку і суспільні настрої в умовах підготовки до війни [12 ГЮ 3.3.2-2 П]; • <i>пояснює</i> вплив трансформації соціокультурних цінностей на трактування історичної інформації в період формування «культу особи» Й. Сталіна [12 ГЮ 3.3.2-3 П]; • <i>реконструює</i> події, які відбувалися в Україні в умовах утвердження сталінського тоталітарного режиму в СРСР, на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо		звітів, узагальнюючих таблиць тощо; визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки процесів політичних, соціально-економічних та культурних процесів зазначеного періоду. <i>Порівняння</i> особливостей суспільно-політичного життя радянської України в період 1921—1929 та 1929—1938 рр.; розвитку українського мистецтва в 1920-ті та 1930-ті рр. за самостійно визначеними критеріями. <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів та впливу на населення. <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів «Україна в умовах утвердження сталінського тоталітарного режиму в СРСР», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Сторітелінг</i>: написання листа від імені українського селянина в період колективізації; листа від імені людини, заарештованої під час «великого терору», лист від імені робітника однієї з новобудов Донбасу в 1930-х рр. тощо. <i>Усна історія</i>: підготовка опитувальника родича жертви політичних репресій, родичів представника партійно-бюрократичної номенклатури як панівної верстви. Прогнозування відповідей. <i>Створення</i> віртуальної виставки, присвяченої пам'яті «розстріляного відродження», побуту українських селян та робітників, політичних плакатів тощо (використовуючи фотоматеріали, документи, уривки творів тощо).
--	--	--

змін у соціальному складі населення радянської України під впливом індустріалізації та колективізації; становлення партійно-бюрократичної номенклатури як панівної верстви радянського суспільства; ролі і місця масових репресій у становленні тоталітарної системи [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> передумови, причини й масштаби соціально-економічних перетворень, масових репресій, нищення української інтелігенції та політичної еміграції за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>доводить</i> статус УСРР як залежної території у складі тоталітарної імперії СРСР; правову оцінку Голодомору як геноциду українського народу; ілюзорність сталінської Конституції на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 5.3.2-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> небезпеку для світу поширення антидемократичних ідей на прикладі «культу особи» Й. Сталіна [12 ГЮ 6.1.1-3 П]; • <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П].		<i>Написання</i> есе-роздуму: «Пам'ять про Голодомор: уроки історії для сучасності», «Тоталітаризм і особистість: трагедія зламаных доль», «Ціна індустріалізації: чи були виправдані жертви?», «Культура під контролем: чи можлива творчість без свободи?». <i>Написання</i> статті до газети 1930-х рр., присвяченої досягненням однієї з галузей господарства України (з урахуванням пропагандистського характеру того часу). <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Чи можна кваліфікувати Голодомор як геноцид?». <i>Аргументація</i> своєї позиції: «Чому радянська влада так довго замовчувала правду про Голодомор? Якими були наслідки цього замовчування?», «Якими були основні причини «великого терору» в Україні?», «Чому, незважаючи на значні темпи індустріалізації, рівень життя більшості населення України залишався низьким?», «Яка роль пропаганди в тоталітарному режимі? Наведіть приклади з української історії 1930-х рр.», «Чи забезпечувала сталінська Конституція реальний захист прав національних меншин в УРСР?». <i>Симуляційна гра</i>: «Засідання редакції обласної газети або літературного журналу 1930-х рр.». <i>Проведення</i> дебатів: «Статус УСРР у складі тоталітарної імперії СРСР: залежна територія чи рівноправна союзна республіка?», «Сталінська Конституція: декларація прав людини чи інструмент пропаганди?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		

Розділ II. Західноукраїнські землі в 1930-ті рр. Українська політична еміграція в країнах Європи		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості перебігу подій у 1930-ті рр. на західноукраїнських землях [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів на західноукраїнських землях у 1930-ті рр. [12 ГЮ 1.2.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись на західноукраїнських землях у 1930-ті рр. [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку на західноукраїнських землях в 1930-ті рр. [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>характеризує</i> геополітичне становище Карпатської України [12 ГЮ 2.1.1-2 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах характеристики діяльності Організації українських націоналістів [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовано оцінює</i> історичну інформацію щодо впливу діяльності ОУН на події в історії Західної України; сутності політики «пацифікації» та інших проявів національної політики щодо українського населення в Польщі,	Правовий статус українських земель у складі Польщі за режиму «санації». Економічний розвиток української спільноти в умовах Польської держави. Українська кооперація. Українські політичні організації. Культурно-просвітні і спортивні товариства українців. Міжетнічні відносини в Галичині та на Волині. Парламентська діяльність українських партій. Акція «пацифікації». Підпільна діяльність Організації українських націоналістів (ОУН). Актенти. Варшавський та Львівський судові процеси. Концтабір Береза-Картузька. Акція з ревіндикації. Ліквідація Комуністичної партії Західної України (КПЗУ). Українські землі у складі Румунії. Суспільно-політичне життя. Українська національна партія (УНП). Українські землі у складі Чехословаччини. Боротьба за реалізацію автономного статусу Підкарпатської Русі. Суспільно-політичне й економічне життя. Карпатська Україна. Карпатська Січ. Перший Віденський арбітраж. Угорська агресія проти Карпатської України.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій на західноукраїнських землях у 1930-ті рр. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. Виділення ключових слів до визначення понять: «інтегральний націоналізм», «Карпатська Січ», «пацифікація», «атентат», «русини», «ревіндикація»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (В. Липківського, Леся Курбаса, М. Скрипника, М. Хвильового, М. Волобуєва,

Румунії та Чехословаччині за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>реконструює</i> події, які відбувалися на західноукраїнських землях в 1930-ті рр., на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо впливу акції «пацифікації» на розвиток українського національного руху та українсько-польські відносини; передумов формування та змісту теорії «інтегрального націоналізму» [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> роль кооперативного руху в розвитку українського національного руху в Галичині ; основні зрушення в повсякденному житті різних верств українського населення, що відбувалися в 1930-ті рр. під владою іноземних держав, внесок українських митців Західної України в загальноукраїнську культуру; роль української еміграції міжвоєнного періоду на розвиток українського руху [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П].	Культурне й релігійне життя на західноукраїнських теренах в умовах іноземного панування. Українська політична еміграція в європейських державах та Північній Америці.	О. Шумського) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та прояви українського національного руху; передумови формування та змісту теорії «інтегрального націоналізму»; причини, сутність та наслідки процесів політичних, соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Порівняння</i> особливостей суспільно-політичного життя українців у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини за самостійно визначеними критеріями. <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів: «Західна Україна в 1930-ті рр.», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Аналіз</i> різних точок зору істориків на діяльність ОУН та її ідеологію. Складання переліку запитань історика, що досліджує інтегральний націоналізм. <i>Написання</i> есе-роздуму: «Інтегральний націоналізм: чому саме він став ідеологією українського руху?», «Якби я був / була лідером Карпатської України, які заходи вжив / вжила для зміцнення її становища?». <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Якими могли б бути наслідки, якби Карпатській Україні вдалося зберегти незалежність?». <i>Підготовка</i> аналітичної довідки щодо конфлікту інтересів між польським урядом та
---	---	---

		українським населенням під час пацифікації. <i>Симуляційна гра:</i> інтерв'ю з Є. Коновальцем, А. Волошиним або іншою ключовою фігурою українського руху того періоду. <i>Проведення дебатів:</i> «Чи були методи ОУН виправданими в умовах 1930-х рр.?», «Чи були в Європі сили на які могли спертися українські діячі в боротьбі за незалежність України?». <i>Плакат думок:</i> можливі альтернативні шляхи боротьби за національні права українців у 1930-х рр.
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Розділ III. Україна в роки Другої світової війни		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості перебігу подій на українських землях у роки Другої світової війни [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів на українських землях у роки Другої світової війни [12 ГЮ 1.2.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулися на українських землях у роки Другої світової війни [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>характеризує</i> сутність українського питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни, на Ялтинській і Потсдамській конференціях [12 ГЮ 2.1.1-2 П];	«Українське питання» в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Українці в польській армії. Розкол ОУН. Радянська окупація Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. «Радянізація / советизація» західних областей України в 1939–1940 рр. Політичні репресії. Радянські воєнні злочини та депортації. Суспільно-політичні настрої населення. Передумови, причини і початок німецько-радянської війни. Україна в планах Німеччини та СРСР. Мобілізація ресурсів УРСР для	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій Другої світової війни на українських землях. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «бліцкриг», «Золотий вересень»,

• <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах щодо діяльності Української повстанської армії (УПА) та українсько-польського протистояння [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • <i>визначає</i> способи поширення маніпулятивних, пропагандистських впливів як інструменту підбурювання геноциду (Голокосту, геноциду ромів; депортації німців та інших народів з території України) [12 ГЮ 3.2.1-2 П]; • обґрунтовано <i>оцінює</i> історичну інформацію щодо передумови, сутність розколу ОУН, «радянзації / советизації» західних областей України в 1939–1940 рр. передумов, початку німецько-радянської війни; катастрофічних поразок Червоної армії у 1941 р., особливості впливу окупаційного режиму на спосіб життя та свідомість населення окупованих територій; проявів співпраці з окупаційним режимом; розвитку українського визвольного руху та його військово-політичної формації – УПА за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>систематизує</i> джерела за рівнем достовірності наявної в них інформації [12 ГЮ 3.3.1-1 П]; • <i>визначає</i> ідеологічну спрямованість джерела і <i>оцінює</i> його з погляду забезпечення прав людини і	потреб Червоної армії. «Тактика випаленої землі». Депортації німців та інших народів із території України. Інші злочини радянського режиму. Катастрофічні поразки Червоної армії в 1941–1942 рр. Окупація України військами Німеччини та її союзників. Нацистський «новий порядок» в Україні. Розподіл України на окупаційні зони. Прояви співпраці з окупаційним режимом. Остарбайтери. Військовополонені. Концтабори. Масове знищення окупантами мирного населення. Бабин Яр та інші місця злочинів. Голокост. Геноцид ромів. Праведники народів світу в Україні. Український визвольний рух на початку німецько-радянської війни. Похідні групи. Акт відновлення Української Держави. Обставини та наслідки. Поліська Січ. Українська повстанська армія (УПА). Українсько-польське протистояння: «Волинська трагедія». Зміни в ідеології ОУН. Українська Головна Визвольна Рада (УГВР). Радянський партизанський рух. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з території України	«військовополонені», «воєнні злочини», «Голокост», «евакуація», «країна-агресор», «мобілізація», «нацистський "новий порядок"», «окупаційний режим», «колабораціонізм», «остарбайтери», «похідні групи», «Праведники народів світу», «радянська», «чорносвітники»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (Амет-Хан Султан, В. Герасименко, В. Порик, І. Багрянний, І. Кожедуб, К. Дерев'янка, О. Берест, Олена Вітер, О. Теліга, С. Ковпак, Тарас Бульба (Боровець), С. Бандера, А. Мельник, Я. Стецько, Р. Шухевич, К. Осьмако) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, наукове дослідження, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо українського визвольного руху з визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки радянсько-німецьких договорів 1939 р.; причини й результати Голокосту і геноциду ромів, депортації кримськотатарського народу; причини й форми колабораціонізму в Україні під час німецької окупації, наслідки Другої світової
--	---	---

суспільних інтересів, які стосуються періоду [12 ГЮ 3.3.2-1 П]; • <i>характеризує</i> засоби впливу інформації на громадську думку й суспільні настрої в умовах війни [12 ГЮ 3.3.2-2 П]; • <i>реконструює</i> події про оборонні та наступальні операції на території України, пересування ворогуючих сторін і рух лінії фронту, адміністративно-територіальні утворення часів нацистського окупаційного режиму на території України на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>оцінює</i> проблеми історичних досліджень щодо Другої світової війни [12 ГЮ 4.1.3-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо відповідальності правлячих режимів тоталітарних імперій – сталінського СРСР і гітлерівської Німеччини за розв’язання Другої світової війни, вчинення злочину агресії, масових репресій [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> роль українців у перемозі над нацистською Німеччиною в роки Другої світової війни, руйнівних наслідків Другої світової війни для України; вплив війни на українську культуру (під окупацією, в евакуації, у вигнанні) та повсякденне життя українців; місця подій на території України в Другій світовій війні за	(1942–1944 рр.): основні операції. «Битва за Дніпро». Польові військкомати. «Чорносвитники». Відновлення тоталітарного імперського режиму в УРСР. Депортація кримськотатарського народу як злочин геноциду. Депортація інших етносів Криму. Культура в роки війни. Пропаганда протиборчих сторін. Повсякдення в часи війни: стратегії боротьби і виживання. Вплив війни на суспільну свідомість. Українці в лавах армій країн Антигітлерівської коаліції (Об’єднаних Націй) і держав «осі». Внесок українського народу в перемогу над нацистською Німеччиною та її союзниками. Український вимір війни: людські й матеріальні втрати. Українське питання на Ялтинській і Потсдамській конференціях «Великої трійки». Люблінська угода 1944 р. уряду УРСР із Польським комітетом національного визволення. Закарпатська Україна – створення плацдарму впливу СРСР у Центрально-Східній Європі.	війни для України тощо. <i>Порівняння</i> ставлення різних верств суспільства, українських політичних сил до війни. <i>Визначення</i> спільного й відмінного в розвитку радянського і націоналістичного руху Опору. <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів та впливу на населення. <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів «Україна в умовах Другої світової війни», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки артефактів: «Життя та побут цивільного населення під час Другої світової війни». <i>Виконання</i> дослідницьких проєктів: «Трагедія Бабиного Яру з точки зору міжнародного гуманітарного права», «Жінки у війні», «Історія моєї родини в Другій світовій війні», «Образ ворога в пропаганді воюючих сторін», «Еволюція поглядів на Другу світову війну в українському суспільстві», «Друга світова в російській пропаганді: міфи та фальсифікації», «Голокост в Україні у світлі міжнародного права: кваліфікація злочину та питання відповідальності» тощо. <i>Створення</i> інфографіки: «Людські та матеріальні втрати України в Другій світовій війні», «Внесок українського народу в перемогу над нацизмом у складі антигітлерівської коаліції». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Уроки Другої світової війни для сучасної України в контексті російської агресії», «Бабин Яр як символ Голокосту
---	---	--

запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>обирає</i> тему дослідження, <i>формулює</i> проблемне завдання і <i>визначає</i> стратегію його виконання [12 ГЮ 4.3.2-1 П]; • <i>формулює</i> гіпотезу дослідження і <i>добирає</i> джерела інформації [12 ГЮ 4.3.2-2 П]; • <i>узагальнює</i> результати, <i>формулює</i> висновки і <i>представляє</i> результати дослідження [12 ГЮ 4.3.2-3 П]; • <i>обґрунтовує</i> небезпеку для світу поширення антидемократичних ідей та диктаторських режимів [12 ГЮ 6.1.1-3 П]; • <i>характеризує</i> стан суспільства та <i>прогнозує</i> напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П]; • <i>моделює</i> стратегії виживання цивільного населення під час Другої світової війни, характеризує становище українських військовополонених, цивільного населення із застосуванням норм міжнародного гуманітарного права [12 ГЮ 6.3.2-1 П].		в Україні: історія трагедії та її значення для національної пам'яті». <i>Створення</i> підкасту «Пісні Другої світової війни: зміст у контексті історичних подій». <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Чому польські та українські історики по-різному трактують Волинську трагедію?», «У чому полягав вплив Другої світової війни на розвиток української культури та мистецтва?», «Мотивація вчинків українських Праведників народів світу: що спонукало їх до героїзму?». <i>Проведення</i> дебатів: «Колабораціонізм в Україні: зрада національних інтересів чи вимушений вибір в умовах окупації?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		

Розділ IV. Українська РСР у повоєнний період		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості перебігу подій на українських землях у повоєнний період [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів на українських землях в умовах відбудови в повоєнний період [12 ГЮ 1.2.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулися на українських землях в умовах відбудови в повоєнний період [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку на українських землях в умовах відбудови в повоєнний період [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>досліджує</i> моделі відбудови суспільства і економіки після Другої світової війни [12 ГЮ 2.2.1-4 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах щодо методів відбудови в повоєнний період [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • <i>визначає</i> способи поширення маніпулятивних, пропагандистських впливів як інструменту мобілізації сил для відбудови в повоєнні роки [12 ГЮ 3.2.1-2 П]; • <i>обґрунтовано оцінює</i>	Україна в системі міжнародних відносин. УРСР – співзасновниця Організації Об’єднаних Націй (ООН). Участь України в інших міжнародних організаціях. Переміщені особи з України. Репатріація. Неповерненці. Депортація за «обміном населення» між УРСР та Польською Народною Республікою (1944–1946 рр.). Операція «Вісла». Встановлення кордонів УРСР із сусідніми державами. Обмін територіями в 1951 р. Відбудова промисловості: джерела та ресурси (праця мобілізованих, військовополонених, репатріантів, в’язнів виправно-трудових таборів). Становище сільського господарства. Масовий голод 1946–1947 рр. Посилення проявів «культу особи» Й. Сталіна в УРСР. Особливості державної пропаганди. Ідеологічні інтерпретації перемоги над нацизмом. «Ждановщина» в Україні. Кампанії боротьби проти «українських буржуазних націоналістів» і «безрідних космополітів». «Радянізація / советизація» західних	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду повоєнної відбудови. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «депортація», «державний антисемітизм», «"ждановщина"», «"культ особи"», «лисенківщина», «операція "Вісла"», «операція "Захід"», «спецпоселення»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів культурних та політичних діячів цієї доби (В. Філатов,

історичну інформацію щодо наслідків «радянзації» західних областей УРСР та боротьби ОУН і УПА; особливостей відбудови промисловості та сільського господарства; передумов і наслідків депортацій українців із західних областей УРСР та південно-східних областей Польщі, національно-визвольного руху у 1944–1950-х рр. за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>визначає</i> ідеологічну спрямованість джерела та оцінює його з погляду забезпечення прав людини і суспільних інтересів, які стосуються періоду [12 ГЮ 3.3.2-1 П]; • <i>характеризує</i> засоби впливу інформації на громадську думку і суспільні настрої в умовах повоєнної відбудови [12 ГЮ 3.3.2-2 П]; • <i>реконструює</i> події, які відбувалися в Україні в умовах повоєнної відбудови, на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо повоєнних депортацій як злочинів тоталітарної імперії проти українців; мотивів тривалого опору УПА та націоналістичного підпілля в різних регіонах УРСР; методів і наслідків радянзації західних областей УРСР; впливу підпорядкованості союзній владі на розвиток тогочасної України [12 ГЮ 4.2.1-1 П];	областей УРСР. Спроба ліквідації Української греко-католицької церкви. Вибори 1946—1947 рр. Операція «Захід». Національно-визвольний рух у 1944–1950-х рр. на території України. Бій під Гурбами та інші ключові бої. «Велика блокада». Депортації родин воїнів УПА. Оунівський рух в еміграції. Особливості розвитку культури. Повсякденне життя населення України в повоєнні часи: стратегії виживання. Зміни в суспільній свідомості.	К. Білокур, Н. Хасевич, О. Богомолець, О. Палладін, С. Лебедєв, Т. Яблонська, Й. Сліпий, Р. Шухевич) із обґрунтуванням їхнього внеску в культуру та історію України: уявне інтерв'ю з культурним / історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо «радянзації / советизації» західних областей УРСР; національно-визвольного руху у 1944–1950-х рр. на території України; ідеологічних інтерпретацій перемоги над нацизмом тощо з підготовкою інфографіки, аналітичних звітів, узагальнюючих таблиць та ін. із визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки процесів політичних, соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Порівняння</i> темпів відбудови промисловості та сільського господарства; темпів і особливостей відбудови в різних регіонах України (наприклад, Донбас, Західна Україна). Чим вони були зумовлені? <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів та впливу на населення. <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів «Україна в умовах повоєнної відбудови», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки артефактів : «Роль жінок у повоєнній відбудові
---	--	--

• <i>оцінює</i> спрямованість, джерела та ресурси відбудови промисловості й сільського господарства в повоєнний час за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>доводить</i> штучний характер масового голоду 1946–1947 рр. на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 5.3.2-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> небезпеку для світу поширення антидемократичних ідей на прикладі «культу особи» Й. Сталіна [12 ГЮ 6.1.1-3 П]; • <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П].		України», «Обличчя відбудови». <i>Сторітелінг</i>: написання листа від імені українського селянина / робітника / представника інтелігенції про життя та побут у повоєнній Україні тощо. <i>Розроблення</i> буклету для «залучення інвестицій» у повоєнну Україну, підкреслюючи її потенціал та досягнення. <i>Створення</i> підкасту з уявними спогадами учасників відбудови. <i>Написання</i> есе-роздуму: «Доля переміщених осіб з України: між поверненням на Батьківщину та пошуком нового життя», «Операція "Захід": депортація як метод боротьби з національним опором», «Національно-визвольний рух в Україні у 1944–1950-х рр.: героїчна боротьба без шансів на успіх?», «Українська культура повоєнної доби: між ідеологічним тиском та творчими пошуками» тощо. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Чи можна вважати повоєнну відбудову України успішною? Які критерії успіху ви б використали?», «Чи були територіальні обміни УРСР із сусідніми державами в інтересах українського народу?», «Якою мірою ентузіазм та самовіддана праця були головним рушієм відбудови, а якою – адміністративний тиск та ідеологічна пропаганда?», «Чи була боротьба з "космополітизмом" в Україні проявом антисемітизму?». <i>Виконання</i> дослідницького проєкту: «Особливості розвитку культури в повоєнній УРСР: розквіт чи занепад під ідеологічним тиском?», «Повсякденне життя населення України в повоєнні часи: подолання труднощів чи постійне пристосування», «Стратегії виживання населення в
---	--	--

		повоєнний УРСР: прояв винахідливості чи свідчення важкого соціально-економічного становища?». <i>Симуляційна гра:</i> «Засідання Державної планової комісії, на якому обговорюються пріоритети відбудови різних галузей економіки». <i>Проведення дебатів:</i> «Пріоритетність відбудови промисловості над сільським господарством у повоєнній Україні: виправданий вибір чи помилка?», «Масовий голод 1946—1947 рр. в УРСР: наслідок повоєнної розрухи чи злочинна політика радянської влади?», «Репатріація українців: добровільне повернення на Батьківщину чи примусове переселення під контролем СРСР?», «"Велика блокада", операція «Захід»: ефективний метод боротьби зі збройним опором чи чергові злочини проти мирного населення?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Розділ V. Українська РСР в умовах деєталінізації		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості перебігу подій в Українській РСР в умовах деєталінізації [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовує</i> нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку історичних процесів на українських землях в Українській РСР в умовах деєталінізації [12 ГЮ 1.2.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись в Українській РСР в умовах деєталінізації [12 ГЮ 1.3.2-1 П];	Внутрішньополітична ситуація в УРСР після смерті Й. Сталіна. Українці в повстаннях у таборах ГУЛАГу / ГУТАБу. XX з'їзд Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС). Деєталінізація: зміст, ідеологічні обмеження, результати і наслідки. Суперечливість процесу реабілітації жертв політичних репресій. Ліквідація ГУЛАГу / ГУТАБу. Деєталінізація управління економікою та її наслідки. Розвиток промисловості. Становище	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду деєталінізації. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із

• <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку в Українській РСР в умовах десталізації [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах щодо процесів лібералізації в Україні в цей період [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • обґрунтовано <i>оцінює</i> історичну інформацію щодо наслідків процесу лібералізації тоталітарного комуністичного режиму для українського суспільства; сутності, проявів і наслідків здійснення компартійною владою російщення в тогочасній Україні за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>визначає</i> ідеологічну спрямованість джерела та <i>оцінює</i> його з погляду забезпечення прав людини і суспільних інтересів, які стосуються періоду [12 ГЮ 3.3.2-1 П]; • <i>характеризує</i> засоби впливу інформації на громадську думку і суспільні настрої в умовах десталізації [12 ГЮ 3.3.2-2 П]; • <i>реконструює</i> події, які відбувалися в Україні в умовах десталізації, на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо тенденцій та суперечностей реформування економіки республіки в	сільського господарства. Надпрограми та наслідки їх реалізації. Передання Кримської області до складу УРСР. Соціально-економічна інтеграція Кримського півострова з Україною. Міграції, зміни національного складу населення. Спроби проведення «українізації». Становище кримськотатарського народу в місцях депортації та його боротьба за повернення на батьківщину. «Шістдесятництво». Видатні постаті. Київський клуб творчої молоді «Сучасник». Спроби опозиційної діяльності: підпільні групи та організації. Зародження дисидентського руху. Антирежимні виступи. Особливості розвитку культури. Наукові досягнення. Продовження політики русифікації (зросійщення). Антирелігійні кампанії. Особливості соціальної політики. Повсякденне життя. Суспільно-політичні настрої населення.	розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «відлига», «воєнно-промисловий комплекс», «десталізація», «децентралізація управління», «дисидент», «культ особи», «лібералізація», «раднаргосп», «реабілітація», «"шістдесятники"»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів культурних та політичних діячів цієї доби (Б. Патон, В. Симоненко, В. Глушков, Ліна Костенко, М. Янгель, С. Корольов, А. Горська, І. Світличний, Л. Лук'яненко, Я. Стецько) із обґрунтуванням їхнього внеску в культуру та історію України: уявне інтерв'ю з культурним/історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Аналіз</i> промови М. Хрущова на XX з'їзді КПРС; листа українських в'язнів до ООН тощо. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) позитивних та негативних наслідків децентралізації управління економікою; причин, сутності й наслідків політичних, соціально-
--	--	--

другій половині 1950-х — першій половині 1960-х рр.; особливостей дисидентського руху в Україні в період його зародження [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> риси «шістдесятництва» як явища культурного й суспільного життя тогочасної України; взаємозв'язок між розвитком культури, освіти, науки і внутрішньополітичними процесами в державі; суперечливість процесу реабілітації жертв політичних репресій за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>моделює</i> ситуації порушення прав і гідності людини та <i>пропонує</i> доцільні національні й міжнародні механізми їхнього захисту і відновлення [12 ГЮ 5.2.2-1 П]; • <i>визначає</i> основні політичні, правові, соціокультурні та інші чинники, які впливають на дотримання прав людини і принципів демократії в Україні та світі [12 ГЮ 5.2.2-2 П]; • <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П].		економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Усне історичне дослідження:</i> «Повсякденне життя населення УРСР у період "відлиги": між надіями на краще та реаліями радянської системи», «Порівняння рівня життя міського та сільського населення УРСР у цей період»; «Офіційні та неофіційні причини передання Криму до складу УРСР». <i>Створення</i> інфографіки змін національного складу населення Криму до та після передання Україні. <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів та впливу на населення. <i>Виконання</i> вправи «Жива картина» (уявлення себе учасником XX з'їзду КПРС з описом своїх емоцій та вражень від доповіді М. Хрущова). <i>Підготовка</i> сценарію інтерв'ю з вигаданою особою, яка пережила політичні репресії та була реабілітована. <i>Створення</i> допису в особистому щоденнику, який міг би зробити учасник XX з'їзду КПРС після доповіді М. Хрущова «Про "культ особи" і його наслідки» із подальшим обговоренням. <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів «Україна в умовах десталінізації», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки артефактів: «ГУЛАГ очима українців: історії виживання та спротиву». <i>Створення</i> інфографіки, що відображає зміни в структурі промисловості УРСР у досліджуваний період.
---	--	---

		<i>Виконання освітнього проєкту:</i> «Продуктовий кошик» (перелік основних продуктів харчування та оцінка зміни в їхній доступності для населення в період деєталінізації). <i>Написання есе-роздуму «"Шієдєєтніцтво" в Україні: бунт духу в єадушливій атмосфері» тощо.</i> <i>Обговорення дискусійної проблеми:</i> «Чому, маючи всю повноту влади, М. Хруєов проводив деєталінізації непослієовно та з ієєологічними обмеженнями?», «Чи можна вважати ХХ з'їзд КЄРС поворотним моментом в ієторії ЄРСЄ та УРСЄ, незважаючи на обмеженість деєталінізації?», «Чи були надпрограми М. Хруєова економічно обєрунтованими та еєфективними? Якими були їхні позитивні та негативні наслідки для сільського господарства УРСЄ?», «Якими були справжні причини передання Кримської області до складу УРСЄ? Чи були враховані інтереси населення півострова?», «Чому спроби опозиційної діяльності "шієдєєтників" та перших дисидентів не набули масового характеру?». <i>Симуляційна гра:</i> «Підпільна листівка» (створення макету підпільної листівки з антирежимним змієтом), «Манієєст "шієдєєтників"» (формулювання ієєй та праєєнь "шієдєєтників" у формі манієєсту). <i>Проведення дебатів:</i> «Повєєтання в таборах ГУЛАЄу / ГУТАЄу: відчайдушний криєєк приєєчених чи початок усвідомленого опору системі?», «Спроби "українізації" в Кримі в післявоєєний перієєд були щирим намієєром чи формальною кампанією?».
Праєєтична робота		
Узаєєальнення і контроль за розділом		

Розділ VI. Українська РСР у період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості перебігу подій в Українській РСР у період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулися в Українській РСР у період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>розробляє</i> можливі моделі альтернативного історичного розвитку в Українській РСР у період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>обґрунтовано оцінює</i> історичну інформацію щодо закономірності системної кризи тоталітарної імперії, проявів цієї кризи в УРСР; суперечливості процесів розвитку освіти, наук, літератури та мистецтв за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>визначає</i> ідеологічну спрямованість джерела та оцінює його з погляду забезпечення прав людини і суспільних інтересів, які стосуються періоду [12 ГЮ 3.3.2-1 П]; • <i>характеризує</i> засоби впливу інформації на громадську думку і суспільні настрої в умовах деєталінізації	Зміни в системі влади. Неосталінізм. Політико-ідеологічна криза. Конституція УРСР 1978 р. Вплив міжнародних процесів на ситуацію в Україні. Посилення репресій проти української інтелігенції. Каральна медицина. Активізація дисидентського руху: течії, форми та методи боротьби. «Самвидав». «Український вісник». Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод (Українська Гельсінська група / УГГ). Прояви опозиційної діяльності режимові в середовищі національних меншин. Кримські татари в боротьбі за повернення на батьківщину. Наростання економічної кризи. Уповільнення темпів зростання промисловості. Провал реалізації Продовольчої програми. Життєвий рівень населення. Повсякденне життя міста і села. Етносоціальні зміни в УРСР. Суспільно-політичні настрої населення України. Особливості розвитку культури. Українська популярна музика. Українське поетичне кіно. Український спорт.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку/аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік . <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «адміністративно-командна система», «депопуляція», «дефіцит», «застій», «компартійно-радянська номенклатура», «правозахисний рух», «розвинений соціалізм», «самвидав»; «радянський / советський народ», «радянська / советська людина»; візуалізація понять у вигляді денотаних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та

[12 ГЮ 3.3.2-2 П] • <i>реконструює</i> події, які відбувалися в Україні в період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік, на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо особливостей економічного розвитку УРСР у другій половині 1950-х – 1960-х рр. і в 1970-ті – на початку 1980-х рр.; проявів кризових явищ в економіці України періоду «застою»; причин, результатів і значення дисидентського руху в Україні в період системної кризи комуністичного тоталітаризму в СРСР [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> вплив дисидентського руху в Україні в період системної кризи комуністичного тоталітаризму в СРСР на формування громадської свідомості щодо прав і свобод громадян та ідеї незалежності; здобутки і втрати культури України в умовах системної кризи СРСР за запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>моделює</i> ситуації порушення прав і гідності людини та пропонує доцільні національні й міжнародні механізми їхнього захисту і відновлення [12 ГЮ 5.2.2-1 П]; • <i>визначає</i> основні політичні, правові, соціокультурні та інші чинники, які впливають на дотримання прав		відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів культурних та політичних діячів цієї доби (наприклад: В. Макуха, В. Стус, В. Чорновіл, І. Дзюба, М. Руденко, М. Джемільєв, Олесь Гончар, П. Григоренко, В. Івасюк, І. Миколайчук, М. Приймаченко, М. Амосов, Н. Вірченко, О. Антонов, С. Параджанов, Н. Полонська-Василенко, В. Лобановський) із обґрунтуванням їхнього внеску в культуру та історію України: уявне інтерв'ю з культурним/історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) здобутків і втрат культури України в умовах системної кризи СРСР; причин, процесу розгортання, результатів і значення дисидентського руху в Україні в період системної кризи комуністичного тоталітаризму в СРСР; причин та проявів кризових явищ в економіці України періоду «застою» тощо. <i>Порівняння</i> та заповнення таблиці на тему «Опозиційна діяльність режиму в середовищі національних меншин» (на прикладі єврейського дисидентського, сіоністського руху на теренах УРСР і кримськотатарського руху за повернення на батьківщину). <i>Створення</i> інфографіки на основі аналізу статистичних даних щодо економічного розвитку УРСР у період восьмої — одинадятої п'ятирічок, щодо проблеми дефіциту в період «застою», демографічних проблем України в період системної кризи СРСР із формулюванням
--	--	---

людини і принципів демократії в Україні та світі [12 ГЮ 5.2.2-2 П]; • <i>визначає</i> зв'язок між дотриманням прав людини, демократією, мирним співіснуванням та економічним і соціальним благополуччям в історичній перспективі [12 ГЮ 6.1.1-2 П]; • <i>характеризує</i> стан суспільства та <i>прогнозує</i> напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П].		висновків та визначенням тенденцій. <i>Здійснення</i> «SWOT-аналізу» розвитку промисловості й сільського господарства України від 1966 до 1985 р. <i>Проведення</i> усного історичного дослідження «Умови праці та захист прав працівників на підприємстві або в колгоспі (радгоспі) у 1970—1980-х рр.», «Стратегії виживання населення України в період "застою"». <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на населення. <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів «Україна в період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Виконання</i> дослідницького проекту «Продуктовий кошик» (перелік основних продуктів харчування та оцінка зміни в їхній доступності для населення в період у період системної кризи Союзу Радянських Соціалістичних Республік), «Як правозахисний рух в Україні вплинув на формування громадської свідомості щодо прав і свобод громадян та ідеї незалежності?». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Василь Стус та його боротьба за українську культуру в умовах радянського режиму», «Олімпіада-80 та її сприйняття в Українській РСР», «Період "застою" як підґрунтя для майбутніх змін в Україні» тощо. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Чому союзний центр відверто ігнорував інтереси республік і своїми перетвореннями перешкоджав їхньому розвитку?», «У чому полягала
--	--	--

		взаємозалежність суспільно-політичного та економічного життя УРСР у період загострення системної кризи СРСР?», «Які наслідки демографічних змін для українського суспільства 1970-х рр. ми відчуваємо сьогодні?», «Які методи боротьби дисидентів були найефективнішими?», «Чи могли дисиденти використовувати більш радикальні методи?». <i>Симуляційна гра:</i> «Редакція газети» (учні імітують, що працюють у редакції місцевої газети, намагаючись опублікувати цікаві матеріали, узгоджуючи їх із вимогами цензури та партійного керівництва). <i>Проведення дебатів:</i> «"Застій" в Україні: міф чи реальність? (на основі результатів аналізу соціально-економічного розвитку УРСР у 1970-х – першій половині 1980-х рр.)», «Чи можемо ми стверджувати, що з появою ідеології «розвинений соціалізм» тоталітарний режим намагався вийти з глухого кута нереальності комуністичної перспективи розвитку суспільства?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Узагальнення за рік		

12 КЛАС

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета / інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності, орієнтовні приклади
Назва змістової лінії, розділу, теми / тематики		
ПОВТОРЕННЯ. ВСТУП		
Учень/учениця: виявляє пов'язаність	Україна на шляху до повернення в Європу.	Аналіз тексту параграфа підручника. Фронтальне / групове обговорення

поколіннєвих змін та історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-2 П]; • <i>формує і характеризує</i> джерельну базу теми / проєкту [12 ГЮ 3.1.1-2 П]; • <i>формулює</i> судження на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>формулює</i> судження на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>характеризує</i> зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами [12 ГЮ 6.2.1-1 П]	Тенденцій політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України від 1985 р. до сьогодення. Джерельна база дослідження історії України від 1985 р. по сьогодення.	періодизації Новітньої історії України від 1985 р. до сьогодення, завдань курсу. <i>Створення</i> квіток-асоціацій до термінів «геноцид», «революція», «суверенітет», «референдум». <i>Створення</i> ментальної карти щодо тенденцій політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України від 1985 р. до сьогодення. <i>Групова робота з опрацювання</i> навчальних кейсів щодо джерельної бази дослідження історії України зазначеного періоду. <i>Формулювання та обґрунтування</i> власного судження щодо взаємозв'язку між історією України та всесвітньою історією; між глобальними, державними і місцевими проблемами.
Розділ І. Відновлення державної незалежності України		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості сприйняття перебігу історичних подій від 1985 р. до сьогодення українським суспільством [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>застосовує</i> історичні знання для дослідження сучасних явищ, подій і процесів [12 ГЮ 6.3.1-3 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись після 1985 р. та відбуваються сьогодні [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>розробляє</i> моделі альтернативного історичного розвитку [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>досліджує</i> етногенез, зміни в	Початок реалізації політичного курсу на «перебудову» в СРСР та особливості його впровадження в УРСР. Антиалкогольна кампанія. Екологічні проблеми. Чорнобильська катастрофа: передумови, позиція влади, заходи для подолання, наслідки. Вплив на суспільну свідомість. Політика «гласності». Політизація суспільства. Утворення неформальних громадських організацій і груп. Виникнення націонал-демократичної, антикомуністичної опозиції. Фестиваль «Червона рута». Народний рух України за перебудову. Релігійне відродження.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів до теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду відновлення державної незалежності України. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою).

розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень і наслідки цих процесів [12 ГЮ 2.1.1-1 П]; • <i>характеризує</i> геополітичне становище України та інших держав у минулому і тепер [12 ГЮ 2.1.1-2 П]; • <i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням України своєї ролі у світі та їхнім геополітичним положенням під час відновлення незалежності [12 ГЮ 2.2.1-1 П]; • <i>порівнює</i> ресурсну базу та історичне значення окремих історико-географічних регіонів України [12 ГЮ 2.2.1-2 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовано</i> оцінює вплив аварії на Чорнобильській атомній електростанції (АЕС) на зміни суспільної свідомості, активізацію екологічного, національно-демократичного, антиімперського рухів; закономірність процесів розпаду СРСР як імперії та відродження національної держави України за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>характеризує</i> засоби впливу інформації на громадську думку і суспільні настрої на прикладі відновлення	Відновлення діяльності УГКЦ та УАПЦ. Виявлення української національної ідентичності, посилення антиімперських настроїв. Масові страйки шахтарів. Конституційна реформа в СРСР. Перші альтернативні вибори (1990 р.). Перехід частини республіканської номенклатури на національні позиції. Декларація про державний суверенітет УРСР. «Революція на граніті». Формування багатопартійності. Внесок української діаспори у відновлення державної незалежності України. Початок повернення кримськотатарського народу на батьківщину. Створення Меджлісу кримськотатарського народу. Спроби союзної влади зупинити процеси демократизації, розпаду СРСР. Відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки (Кримської АРСР). Погіршення соціально-економічного становища. Повсякдення. Україна під час спроби державного перевороту в СРСР. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум і вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Леонід Кравчук. Роль	<i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «багатопартійність», «державна незалежність», «інфляція», «мітингова демократія», «неформальні організації», «опозиція», «плюралізм», «політика гласності», «політичний курс на “перебудови”», «прискорення», «суверенітет»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів політичних діячів цієї доби (В. Чорновіл, І. Юхновський, Л. Лук'яненко, Л. Кравчук) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з культурним / історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо політики «перебудови» та «гласності»; реакцію влади на Чорнобильську катастрофу, масові страйки шахтарів тощо з визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки процесів політичних,
--	--	--

замовчуваних сторінок історії України [12 ГЮ 3.3.2-2 П]; • <i>реконструює</i> історичну ситуацію в Україні у період від 1985 р. до сьогодення на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за самостійно визначеними для цього критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо значення прийняття Декларації про державний суверенітет України, Акта проголошення незалежності України; референдуму 1 грудня 1991 р. як акта підтримки населенням України державної незалежності; ціни перебування України в складі СРСР: щодо спроби державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р., його наслідків в Україні; ролі й місця України в загальносоюзних суспільно-політичних процесах у 1991 р. на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> вплив «гласності» на активізацію суспільно-політичного життя в Україні; вплив «перебудови» на культурні процеси; масштаби територіальних, людських, духовних, культурних втрат; передумови, суперечності політики «перебудови» і «гласності» в УРСР; передумови «Революції на граніті» та її вплив на відродження державної незалежності України; передумови, значення відновлення Кримської АРСР за	України в розпаді СРСР. Міжнародне визнання державної незалежності України.	соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на населення. <i>Порівняння</i> результатів виборів 1990 р. в різних регіонах і типах місцевості України; результатів Всеукраїнського референдуму і виборів Президента України 1 грудня 1991 р. та визначення особливостей в розрізі областей. <i>Проведення</i> усного історичного дослідження: «Наслідки зростання рівня інфляції для соціального становища населення України», «Вплив аварії на Чорнобильській АЕС на зміни суспільної свідомості, активізацію екологічного, національно-демократичного, антиімперського рухів», «Відновлення замовчуваних сторінок історії України: як це сприйняли в моїй родині». <i>Виконання</i> дослідницького проекту: «Екологічні, соціально-економічні та демографічні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС». <i>Створення</i> віртуальної виставки експонатів до музею «Homo Sovietikus». <i>Створення</i> інфографіки «Ціна перебування України у складі СРСР (масштаби територіальних, людських, духовних, культурних втрат)». <i>Створення</i> підкасту: «Відновлення державної незалежності України: спогади очевидців» (зі спогадами людей, які були свідками спроби державного перевороту в СРСР та брали участь у Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 р.). <i>Написання</i> есе-роздуму: «Декларація про державний суверенітет рішучий крок на шляху
---	--	---

запропонованими / обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>пояснює</i> механізм і процедури виборчого процесу та пов'язані з ними ризики [12 ГЮ 6.1.2-1 П]; • <i>характеризує</i> зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами [12 ГЮ 6.2.1-1 П]; • <i>аргументує</i> потребу спільних дій на різних рівнях для розв'язання глобальних проблем людства таких як Чорнобильська катастрофа [12 ГЮ 6.2.1-2 П]; • <i>застосовує</i> історичні знання для дослідження сучасних явищ, подій і процесів [12 ГЮ 6.3.1-3 П]; • <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П].		боротьби за незалежність». <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «У чому полягав вплив антиалкогольної кампанії та Чорнобильської катастрофи на зміни стратегії перебудови в СРСР?», «Які чинники спричинили кризу в радянській економіці? Чи була криза неминучою?», «Чи був процес розпаду СРСР як імперії та відродження національної держави України закономірним?», «У чому полягали роль і внесок політичних та громадських діячів у процес прийняття Декларації про державний суверенітет?». <i>Симуляційна гра:</i> «Виборча дільниця».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Розділ II. Становлення України як незалежної держави		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості сприйняття перебігу історичних подій періоду становлення України як незалежної держави українським суспільством [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись у період становлення України	Державотворчі процеси. Формування законодавчої гілки влади. Президент України і законодавча влада. Передача державних повноважень від уряду УНР в екзилі. Державна символіка. Створення Збройних Сил України. Визначення громадянства й кордонів України. Місцеве самоврядування. Утвердження Кримської територіальної	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту /схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку /аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій

як незалежної держави [12 ГЮ 1.3.2-1 П]» • розробляє моделі альтернативного історичного розвитку [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • досліджує спроби зміни кордонів України під час конфлікту навколо о. Тузла і наслідки цього процесу [12 ГЮ 2.1.1-1 П]; • характеризує геополітичне становище України [12 ГЮ 2.1.1-2 П]; • характеризує взаємозв'язки між декларуванням українського народу та України своєї ролі у світі та геополітичним положенням у минулому і тепер [12 ГЮ 2.2.1-1 П]; • порівнює ресурсну базу та історичне значення окремих історико-географічних регіонів України [12 ГЮ 2.2.1-2 П]; • оцінює можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ГЮ 2.2.1-3 П]; • обґрунтовує відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • обґрунтовано оцінює історичну і суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • характеризує засоби впливу інформації на громадську думку і суспільні настрої на прикладі виборчих	автономії. Особливості багатопартійної системи. Дострокові вибори 1994 р.: результати і наслідки. Прийняття Конституції України 1996 р. Президентство Л. Кучми. Особливості виборів 1998 та 1999 рр. Всеукраїнський референдум 2000 р. Політична криза 2001 р. та вибори до ВР України 2002 р. Багатовекторність зовнішньої політики України та її наслідки. Ядерне роззброєння України. Будапештський меморандум. Вступ України до Ради Європи. Конфлікт навколо о. Тузла. Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». Конституційні реформи 2004 р. Економічний розвиток України в 1990-ті рр. Глибока соціально-економічна криза та її подолання. Утвердження ринкової економіки. Запровадження національної валюти – гривні. Приватизаційні процеси. Формування фінансово-промислових груп. Становлення, прояви олігархічної системи. Інтеграція української економіки до європейської та світової.	періоду становлення України як держави. Створення синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. Створення інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). Формулювання системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. Виділення ключових слів до визначення понять: «багатовекторність зовнішньої політики», «дефолт», «євроінтеграція», «корупція», «олігархічна система», «Помаранчева революція», «приватизація», «прожитковий мінімум», «тіньова економіка»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. Дослідження первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. Робота з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. Складання історичних портретів діячів цієї доби (В. Ющенко, Л. Кучма, В. Янукович) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з політичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. Здійснення аналізу джерел щодо проведення передвиборчих кампаній в Україні в період становлення її як незалежної держави з визначенням відмінностей інтерпретації.
---	--	---

процесів, процесу зрушення в суспільній свідомості (українська, російська та «радянська» ідентичності в Україні) [12 ГЮ 3.3.2-2 П]; • <i>реконструює</i> історичну ситуацію (період, явище, процес) на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за самостійно визначеними для цього критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо історичного значення прийняття Конституції України, запровадження національної валюти, проголошення курсу на євроатлантичну інтеграцію; суперечливих наслідків Будапештського меморандуму; значення «Помаранчевої революції»; чинників, особливостей й тенденцій розвитку українського суспільства кінця XX — початку XXI ст. на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>обстоює</i> думку про те, що права людини повинні визначати положення законів та інших нормативно-правових актів [12 ГЮ 5.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> чинники формування громадянського суспільства в незалежній Україні; основні тенденції та суперечності соціально-економічного розвитку України в 1991–1998, 1999–2004, 2005–2009, 2010–2013 рр., перебіг державотворчих процесів; важливість розвитку України як	Основні тенденції суспільно-політичного життя в 2005–2009 рр. Проголошення Україною курсу на євроатлантичну інтеграцію та її зрив. «Газові війни». Спроби встановлення авторитарного режиму в 2010–2013 рр. Харківські угоди 2010 р. Демографічна та етносоціальна структура населення України. Життя національних спільнот в Україні. Українці в світі. Українська діаспора в розбудові державної незалежності України. Зміни в соціальній структурі українського суспільства. Динаміка зайнятості населення. Повсякденне життя. Релігійне життя. Розкол у Православній церкві в Україні. Зрушення в суспільній свідомості. Українська, російська і «радянська» ідентичності в Україні. Здобутки українців у сфері культури (наука, освіта, мистецтво, спорт).	<i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки процесів державотворчих, політичних, соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Створення</i> інфографіки щодо становлення багатопартійної системи, соціально-економічних змін в Україні протягом цього періоду (наприклад, зміни ВВП, рівень безробіття, демографічні тенденції тощо). <i>Створення</i> інтерактивного медіа-колажу, що відображає різні аспекти життя в Україні в 1991—2013 рр. (політика, культура, суспільство). <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на населення. <i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів «Україна в умовах становлення як незалежна держава», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Створення</i> віртуальної виставки фотографій та газетних вирізок, що ілюструють повсякденне життя українців у 1990-х або 2000-х рр. <i>Виконання</i> освітніх проєктів: «Конституція України», «Від рукописів до закону: тернистий шлях української Конституції», «Гривня: історія національної валюти», «Символи незалежності: Прапор, Герб, Гімн». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Яку роль відіграли засоби масової інформації в політичному житті України цього періоду?», «Чи змінилося розуміння національної ідентичності українців протягом 1991—2013 рр.?», «Якби я був / була істориком, яку головну проблему б досліджував /
---	--	---

незалежної демократичної держави, її європейської інтеграції за запропонованими/обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>характеризує</i> зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами [12 ГЮ 6.2.1-1 П]; • <i>аргументує</i> потребу спільних дій на різних рівнях для розв'язання глобальних проблем людства таких як миру та роззброєння [12 ГЮ 6.2.1-2 П]; • <i>досліджує</i> важливість для інших держав їх власних державних символів, державної мови, суспільно-державних (національних) цінностей [12 ГЮ 6.3.1-1 П]; • <i>застосовує</i> історичні знання для дослідження сучасних явищ, подій і процесів [12 ГЮ 6.3.1-3 П].		досліджувала?». <i>Дослідження образу «героя» та «антигероя» в українській політиці 1991—2013 рр. (на прикладі політичних плакатів, карикатур, буклетів).</i> <i>Написання проекту сценарію короткого документального фільму (статті до газети) про одну з ключових подій періоду (наприклад, проголошення незалежності, прийняття Конституції, «Помаранчева революція» тощо).</i> <i>Створення макету обкладинки уявної книги «Історія України: 1991—2013» та написання анотації до неї.</i> <i>Розробка підкасту «Голоси епохи: інтерв'ю з очевидцями важливих подій».</i> <i>Дослідження історії розвитку окремого міста або регіону в період незалежності: «Які зміни відбулися?», «Які нові підприємства з'явилися?», «Які культурні події відбувалися?».</i> <i>Обговорення дискусійної проблеми: «Які були головні виклики становлення незалежної України в перші роки?», «Чи можна вважати "Помаранчеву революцію" переломним моментом в історії України? Обґрунтуйте свою думку», «Як зовнішньополітичний курс України вплинув на її внутрішній розвиток у 1991—2013 рр.?», «Чи була приватизація в Україні в 1990-х рр. справедливою та ефективною?», «Які чинники найбільше вплинули на формування політичної культури незалежної України?», «Чи існували альтернативні зовнішньополітичні стратегії, які Україна могла б обрати замість "багатовекторності" або євроінтеграції?».</i> <i>Проведення дебатов: «Ядерний тягар або звільнення від пут: чи став без'ядерний світанок</i>
--	--	--

		України стратегічним провидінням, чи фатальною втратою її сили?», «Політика "багатовекторності" України: реальний шанс збалансувати вплив різних геополітичних центрів чи спробою всидіти на двох стільцях?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Розділ III. Європейський вибір України. Російсько-українська війна		
Учень / учениця: • <i>пояснює</i> особливості сприйняття перебігу історичних подій періоду російсько-української війни суспільством [12 ГЮ 1.1.1-1 П]; • <i>застосовує</i> поняття «прогрес» для оцінювання змін, які відбулись у період з 2014 р. [12 ГЮ 1.3.2-1 П]; • <i>розробляє</i> моделі альтернативного історичного розвитку [12 ГЮ 1.3.2-2 П]; • <i>досліджує</i> спроби зміни кордонів України під час російсько-української війни і наслідки цього процесу [12 ГЮ 2.1.1-1 П]; • <i>характеризує</i> геополітичне становище України [12 ГЮ 2.1.1-2 П]; • <i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням українського народу й України своєї ролі у світі та геополітичним положенням у минулому і тепер [12 ГЮ 2.2.1-1 П]; • <i>порівнює</i> ресурсну базу та історичне значення окремих історико-географічних регіонів України [12 ГЮ 2.2.1-	Україна в імперській доктрині «руського міра». Політичні, економічні, інформаційні та інші засоби тиску на Україну в контексті відродження прагнень Російської Федерації (РФ) до реімперіалізації на теренах колишнього СРСР. Зрив угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС). Євромайдан. Революція Гідності. Крах режиму В. Януковича. Небесна Сотня. Президентські та парламентські вибори 2014 р. Обрання П. Порошенка Президентом України. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Надання українцям права на безвізовий режим в'їзду в країни ЄС. Геополітичний вибір України: утвердження євроінтеграційного курсу. Початок війни РФ проти України: окупація, анексія Криму, спроба дезінтеграції України, збройна агресія на сході України. Квасіреферендуми і проголошення маріонеткових квазідержав Донецької Народної Республіки (ДНР), Луганської	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду становлення України як держави. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «безвізовий режим», «волонтерський рух», «гібридна війна», «денацифікація України», «добробат», «Євромайдан», «злочин агресії» «інтеграція», «кіборги», «колабораційна діяльність»,

2 П]; • <i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ГЮ 2.2.1-3 П]; • <i>обґрунтовує</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1 П]; • <i>обґрунтовано оцінює</i> історичну і суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГЮ 3.2.2-1 П]; • <i>характеризує</i> засоби впливу інформації на громадську думку і суспільні настрої на прикладі виборчих процесів [12 ГЮ 3.3.2-2 П]; • <i>реконструює</i> історичну ситуацію (період, явище, процес) на основі історичних джерел і сучасних досліджень [12 ГЮ 4.1.1-1 П]; • <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за самостійно визначеними для цього критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1 П]; • <i>формулює</i> судження щодо необхідності вшанування пам'яті героїв Небесної Сотні та російсько-української війни; роль громадянського суспільства в розвитку української держави та забезпеченні її обороноздатності; важливість для України повноправного членства в ЄС і Організації Північноатлантичного договору (НАТО); значення міжнародної підтримки територіальної цілісності та державної незалежності України, можливих шляхів	Народної Республіки (ЛНР). Антитерористична операція / операція об'єднаних сил (АТО/ООС). Перебіг бойових дій. Українське громадянське суспільство в обороні держави. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Участь добровольців-іноземців у збройній боротьбі на боці України. Міжнародна підтримка України в умовах війни. «Норманська четвірка»: внесок у стабілізацію збройного конфлікту. Позиція США та держав «великої сімки». Санкції, накладені на РФ за невиконання Мінських домовленостей. Соціально-економічний розвиток України. Економічні, політичні, судово-правові реформи. Створення незалежної правоохоронної структури для боротьби з корупцією. Незавершеність реформ. Законодавче забезпечення статусу української мови як державної, підтримка мов національних меншин. Розвиток культури – української та національних меншин. Ствердження української громадянської ідентичності. Значення утворення канонічної автокефальної Православної церкви України (ПЦУ). Президентські вибори 2019 р.	«люстрація», «фашизм», «реімперіалізація», «російсько-українська війна», «русский мір», «статус кандидата на членство в ЄС», «тимчасово окупована територія», «Томос»; візуалізація понять у вигляді денотаних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото-та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (П. Порошенко, В. Зеленський) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з політичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо проведення передвиборчих кампаній в Україні в 2014—2019 рр. з визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки політичних, соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Створення</i> інфографіки «Шлях України до асоціації з ЄС», «Міжнародна підтримка України: країни, організації, види допомоги». <i>Створення</i> інтерактивного медіа-
--	---	--

розвитку України в Європі та у світі; чинників формування громадянського суспільства в незалежній Україні на основі критеріїв, принципів і цінностей [12 ГЮ 4.2.1-1 П]; • <i>оцінює</i> передумови та значення Революції Гідності; характер російсько-української війни як справедливої, визвольної для України, несправедливої, загарбницької для Росії; псевдореферендуми в Криму та на Донбасі, анексію Автономної Республіки Крим (АРК) та міста Севастополь, російсько-українську війну як прояви процесу реімперіалізації Росії; широкомасштабне вторгнення, злочини російських військ в Україні 2022 р. як акт геноциду української нації; захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, як обов'язкову умову незалежності; передумови, ознаки та наслідки збройної агресії Росії проти України за запропонованими/обраними самостійно критеріями [12 ГЮ 4.3.1-1 П]; • <i>оцінює</i> власну громадянську позицію, стереотипи, проєктує розвиток власної особистості з огляду на належність до різних спільнот [12 ГЮ 5.1.1-1 П]; • <i>характеризує</i> упередження і чинники впливу на їх формування [12 ГЮ 5.1.1-2 П]; • <i>пояснює</i> механізм і процедури виборчого процесу та пов'язані з ними ризики [12 ГЮ 6.1.2-1 П];	Обрання В. Зеленського Президентом України. Продовження земельної та інфраструктурних реформ. Цифровізація України. Подолання пандемії COVID-19. Пошук шляхів мирного завершення війни. Наростання загрози широкомасштабного вторгнення Росії. Початок широкомасштабного вторгнення Росії в Україну: причини, мета. Сили оборони, громадянське суспільство в захисті Батьківщини. Консолідація української політичної нації в боротьбі проти російської агресії. Активізація волонтерського руху після повномасштабного вторгнення російських військ. Битви за Київ, Харків, Донбас, Маріуполь, Південь України. Історії героїв. Вшанування пам'яті загиблих захисників України, цивільних осіб. Злочини геноциду та воєнні злочини РФ проти України. Російська пропаганда та протидія їй. Розгортання дипломатичної боротьби України. Утворення міжнародної коаліції держав на підтримку незалежності й обороноздатності України. Надання Україні статусу кандидата в члени ЄС.	колажу, що відображає різні аспекти життя в Україні у 2014—2021 рр. (політика, культура, суспільство). <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на населення. <i>Створення</i> віртуальної виставки фотографій та газетних вирізок, що ілюструють повсякденне життя українців в умовах російсько-української війни. <i>Створення</i> підкасту на тему: «Євроінтеграційний курс України: здобутки та виклики». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Значення подвигу Небесної Сотні для становлення української нації», «Історична правда як зброя проти агресора: значення документування воєнних злочинів у протидії дезінформації». <i>Створення</i> макету обкладинки уявної книги «Україна: битва за свободу і гідність» та написання анотації до неї. <i>Проведення</i> усних історичних досліджень: «Як ми пережили карантин під час пандемії COVID-19», «Історії особистої трансформації: як волонтерство змінило ваше життя та світогляд», «Евакуація та внутрішнє переміщення: історії вимушених переселенців та їхня адаптація на новому місці», «Підприємництво під час війни: виклики, адаптація та підтримка економіки» тощо. <i>Дослідження</i> історії розвитку окремого міста або регіону в період російсько-української війни: «Зміни, що відбулися»,
---	---	---

• <i>характеризує</i> зв'язки між глобальними, державними і місцевими проблемами [12 ГІО 6.2.1-1 П]; • <i>аргументує</i> потребу спільних дій на різних рівнях для розв'язання глобальних проблем людства таких як мир та роззброєння [12 ГІО 6.2.1-2 П]; • <i>моделює</i> варіанти власної участі в розв'язанні проблем державного та / або глобального рівня [12 ГІО 6.2.1-3 П]; • <i>ініціює</i> та / або <i>долучається</i> до активних дій для розв'язання спільних проблем місцевих громад (закладу освіти) [12 ГІО 6.2.1-4 П]; • <i>досліджує</i> важливість для інших держав їх власних державних символів, державної мови, суспільно-державних (національних) цінностей [12 ГІО 6.3.1-1 П]; • <i>застосовує</i> історичні знання для дослідження сучасних явищ, подій і процесів [12 ГІО 6.3.1-3 П]; <i>моделює</i> способи дій під час збройних конфліктів із застосуванням міжнародного гуманітарного права [12 ГІО 6.3.2-1 П].	Повсякдення в умовах війни: індивідуальний досвід, стратегії виживання та боротьби. Блекаути. Ракетні обстріли. Колабораційна діяльність і кримінальна відповідальність за неї. Рух Опору на тимчасово окупованих територіях. Біженці та вимушені переселенці. Примусове переселення громадян України до РФ. Гуманітарна підтримка біженців у країнах ЄС та ін. Релігія, церкви й релігійні організації та війна. Діячі української культури в допомозі фронту. Діячі світової культури в підтримці України. Бойові дії в 2023—2024 рр.: здобутки та невдачі. Зміна характеру війни. Боротьба за Чорне море. Курська операція. Техніка війни. Дрони. Розгортання воєнного виробництва. Дипломатичні зусилля у завершенні війни. Вплив російсько-української війни на світову політику.	«Рідний край: регіональна, локальна історія, мікроісторія в контексті загальноукраїнських подій російсько-української війни». <i>Написання</i> статті для шкільної газети про значення підписання Угоди про асоціацію з ЄС для майбутнього України. <i>Виконання</i> дослідницького завдання щодо розвінчання російських фейків, дезінформації та наративів; визначення впливу пандемії COVID-19 на соціально-економічне життя України тощо. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Які внутрішні та зовнішні чинники призвели до зриву підписання Угоди про асоціацію?», «Яке значення мали вибори 2014 р. для легітимізації нової влади в Україні?», «Яку роль відіграло громадянське суспільство в перші роки російсько-української війни?», «Яке значення має державний статус української мови для зміцнення національної ідентичності?», «Як повномасштабне вторгнення вплинуло на консолідацію української політичної нації?», «Чи несе колективну відповідальність російське суспільство за воєнні злочини своєї армії?», «Які дії РФ в Україні можуть бути кваліфіковані як воєнні злочини та геноцид?». <i>Написання</i> листа-подяки українським захисникам, листа до міжнародної організації із закликом підтримати територіальну цілісність України. <i>Розробка</i> громадського проекту з організації підтримки внутрішньо переміщених осіб.
--	--	--

		<i>Створення віртуальної виставки фотографій, що відображають перші дні повномасштабної війни.</i>
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Узагальнення за рік		
Узагальнення та систематизації матеріалу 10—12 класів за проблемним підходом		